

Debrecenin Suurmetsän nuoret kertovat

Unkarilaisten nuorten kokemuksia sosiaalisista verkostoista jokapäiväisessä elämässä

Maiju Hakkarainen ja Antti Rajala
Opinnäytetyö
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma 210 op
11/2009

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	7
2.1 Tutkimusmenetelmät.....	7
2.2 Aineiston keruu	9
2.3 Aineiston analyysi ja luotettavuus	10
3 SUUNTAUTUMISEN PROJEKTI UNKARISSA	12
3.1 Unkari	12
3.1.1 Järjestelmän muutos.....	13
3.1.2 90-luvun nuorisotyöttömyys	14
3.2 Debrecen	16
3.3 Hatvani István Általános Iskola	16
4 SOSIAALISET VERKOSTOT.....	18
4.1 Sosiaalisten suhteiden syntyminen	19
4.2 Syrjäytyneisyys yhteiskuntaan sopimattomuutta?.....	20
5 NUORUUS – VAIHE AIKUISUUTEEN.....	21
5.1 Kasvuympäristöt	22
5.2 Nuoruus muuttuvassa yhteiskunnassa	23
5.3 Nuorten arvomaailma.....	23
6 PERHE KAIKEN PERUSTANA.....	25
6.1 Vanhemmuus sidoksissa muutoksiin	25
6.2 Minun perheeni – nuoret kertovat	27
6.2.1. Nuorten perheet.....	27
6.2.2 Suhde vanhempiin	28

6.3 Yhteenveto.....	31
7 VAPAA-AIKA – KAVERIT JA HARRASTUKSET	33
7.1 Ystävät puhuvat samaa kieltä	33
7.2 Harrastuksien tärkeys ja tarkoitus	35
7.3 Toiminnan lähteenä motivaatio	36
7.4 Ryhmätoiminta persoonallisuuden kehittäjänä.....	36
7.5 Nuorten sosiaaliset verkostot kodin ulkopuolella.....	38
7.5.1 Nuorten tärkeät kaverisuhteet.....	38
7.5.2 Suosituimmat vapaa-ajanviettopaikat	40
7.5.3 Liikunta ja muut suositut harrastukset.....	40
7.6 Yhteenveto.....	42
8 MENESTYSPAINEET LUOVAT HUOLEN TULEVAISUUTEEN.....	44
8.1 Kulttuuri ja yhteiskunta.....	46
8.2 Vanhemmat.....	48
8.3 Syrjäytymisen pelko	49
9 POHDINNAT	49
LÄHDELUETTELO	53
LIITTEET	57
LIITE 1.....	58
LIITE 2.....	64
LIITE 3.....	66

1 JOHDANTO

Olimme keväällä 2009 Unkarissa, Debrecenissä suorittamassa sosiaalisen vahvistamisen suuntautumisen projektiopintoja. Projekti oli kaksiosainen, joista toinen osa oli nuorisotyön osallisuutta vertailevan raportin tuottaminen ja toinen harjoittelu Hatvani István Általános peruskoulussa. Harjoittelun aikana syntyi nopeasti idea tehdä opinnäytetyö unkarilaisiin nuoriin liittyvästä aiheesta. Ideoinnin kuluessa tutkimuksen aiheeksi rajautuivat sosiaaliset verkostot. Ollessamme Unkarissa, huomasimme unkarilaisten nuorten elämässä olevan tuttuja piirteitä Suomeen verrattaessa. Kuitenkin kuoren alta alkoi nousta ajatuksia ja tapoja, joita emme enää tunnistanee. Halusimme tehdä tutkimuksen unkarilaisten nuorten sosiaalisesta elämästä.

Unkari on suosittu ja tärkeä vaihtokohde Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Unkariin lähtee vuosittain oppilaita vaihtoon, mutta myös opettajia käy Unkarissa opettajavaihdossa, tutustumassa yliopistoihin sekä kehittämässä HUMAKin ja Unkarin yliopistojen yhteistyötä. Ennen kuin menimme Unkariin, emme tienneet unkarilaisten nuorten elämästä ja ajatusmaailmasta juuri mitään. Tästä kumpusi idea tehdä opinnäytetyö opiskelijoille, jotka tulevaisuudessa lähtisivät vaihtoon Unkariin. Näin heillä olisi käsitys maan nuorisosta, eikä heidän tarvitsisi aloittaa kaikkea alusta. Opinnäytetyömme toisena ajatuksena oli tehdä tutkimusta, jonka tuloksia voi verrata suomalaisten nuorten sosiaalisiin verkostoihin. Joskus on tärkeää ottaa etäisyyttä tuttuihin aiheisiin ja hakea perspektiiviä muualta. Tuloksia voi verrata myös muihin Euroopan maihin.

Kvalitatiivisen tutkimuksemme tutkimusongelmaksi muotoutuivat unkarilaisten nuorten kokemukset sosiaalisista verkostoista jokapäiväisessä elämässä. Tutkimuksessa on kaksi pääteemaa, perhe ja vapaa-aika. Näiden lisäksi aineistosta ja havainnoistamme nousi esille tulevaisuuden menestyspaineisiin viittaavat merkit, joita emme voineet sivuuttaa analysoidessamme sosiaalisia verkostoja. Viitekehys rakentuu perhe-elämästä, sosiaalisista verkostoista,

vapaa-ajantutkimuksista sekä 2000-luvulla tehdyistä Unkarin nuorisotutkimuksista.

Tutkimuksemme alkaa kuvailemalla työn toteutusta. Tämän jälkeen taustoitamme kohdemaan, -kaupungin sekä -ryhmän. Luvuissa kolme ja neljä avaamme käsitteet sosiaaliset verkostot ja nuoruus. Seuraavissa luvuissa, 5-7, esittelemme tutkimustulokset, joiden jälkeen yhteenvetoina johtopäätökset. Viimeisessä kappaleessa pohdimme tutkimuksen tuloksia, tutkimusmenetelmien toimivuutta sekä mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuskysymyksemme on, millaisia kokemuksia unkarilaisilla nuorilla on sosiaalisista verkostoista jokapäiväisessä elämässä? Emme tehneet vertailevaa tutkimusta Unkarin ja Suomen välillä, mutta väistämättäkin heijastamme ajatuksiamme oman suomalaisen kulttuurimme kautta. Aineistonkeruumenetelminä käytimme kyselyä, haastattelua sekä havainnointia.

2.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisessa ympäristössä. Laadullisessa tutkimuksessa hyvin yleisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat muun muassa erilaiset haastattelut ja havainnointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.) Tutkimuksessamme käytimme haastattelua sekä havainnointia, mutta myös kvantitatiiviselle eli määrälliselle tutkimukselle yleistä menetelmää, kyselylomaketta. Valitsimme edellä mainitut aineistonkeruumenetelmät, koska ne tukevat hyvin toisiaan.

Haastatteluksi kutsutaan aineistonkeruumuotoa, jossa ollaan välittömässä kontaktissa tutkittavan kanssa. Kyselystä puhutaan silloin, kun aineisto kerätään kyselylomakkeen avulla ilman suoraa kontaktia tutkittavaan. Havainto tutkimusmenetelmänä eroaa haastattelusta ja kyselystä menetelmänä selvästi. Havainnossa tehdään tutkittavista suoria havaintoja. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 2002, 69-70.)

Varsinainen kysymysten rakentaminen tapahtui ennen tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteiden asettamista. Aiheeksi olimme valinneet unkarilaisten nuorten sosiaaliset verkostot, mutta emme olleet tarkentaneet sitä millään tavalla. Tämän pohjalta suunnittelimme kysymykset itse alusta asti aiheeseen sopiviksi. Osa kysymyksistä oli taustoittavia ja täten emme purkaneet niiden tuloksia opinnäytetyössä. Olisimme purkaneet kysymykset ainoastaan, jos tulokset olisivat poikenneet oletusarvosta. Tällaiset kysymykset liittyivät kotitöihin, nukku-
maanmeno- ja kotiintuloaikoihin.

Havainnointia tapahtui koko Unkarin matkan aikana. Kyselylomake laadittiinkin sen pohjalta, minkälaisia havaintoja olimme tehneet unkarilaisista nuorista ja niistä suomalaisen nuorisokulttuurin piirteistä, joita uskoimme pystyvämme heijastamaan myös Unkariin. Muotoilimme kyselylomakkeen kysymykset myös haastatteluun sopivaksi.

Haastattelimme kolmea kahdeksaslukulaista nuorta, jotka opettajat valitsivat. Annoimme kuitenkin kriteereiksi, että ainakin yhden on oltava eri sukupuolta kuin muut ja heidän on oltava perhetaustoiltaan sekä koulumenestykseltään erilaisia. Kiinnitimme huomiota haastattelukysymysten muotoiluun saadaksemme huomattavasti syvällisempiä vastauksia, kuin kyselylomakkeella. Haastattelussa pyysimme nuoria avaamaan niitä asioita ja ajatuksia, mitä emme olleet pystyneet vielä havainnoissamme toteamaan. Haastattelut tallennettiin nauhurille. Sekä kyselystä että haastattelurungosta on liitteenä suomalainen versio (LII-TE 1 ja 2).

2.2 Aineiston keruu

Tutkimuksemme aineiston keräsimme huhtikuussa 2009 Unkarissa. Aineisto kerättiin Hatvani István Általános peruskoulun kahdeksannen luokan oppilailta. Oppilaita oli yhteensä 51, joista 42 vastasi kyselylomakkeisiin oppitunnin aikana. Yhtään paperia ei kuitenkaan palautettu tyhjänä, vaan puuttuvat oppilaat eivät olleet koulussa kyseisenä päivänä. Kyselyyn suhtauduttiin pääosin vakavasti ja kysymyksiä oli pohdittu tarkkaan. Yleisesti voi sanoa, että ihmiset antavat mielellään tietoja sellaisista asioista, joita he pitävät mielekkäinä ja tärkeinä oman elämänsä kannalta (Alkula ym. 2002, 67).

Valitsimme tämän kyseisen kohderyhmän, koska olimme tutustuneet näihin oppilaisiin kuuden viikon harjoittelun aikana. Harjoittelussa seurasimme pääsääntöisesti viidennen, seitsemännen ja kahdeksannen luokan oppilaiden englanninkielen tunteja, mutta pääsimme vierailemaan myös liikunnan tunneilla. Työharjoittelun tarkoituksena oli tehdä havaintoja tunnin kulusta, yksilö- sekä ryhmäkäyttäytymisestä ja opetuksesta. Yhdellä viikolla pidimme tunneilla Suomi- infoja, joissa osallistimme oppilaita tietokilpailun avulla ja nuoret saivat vapaasti kysellä meiltä Suomesta. Viikon aikana syntyi hyviä keskusteluja, joissa vertailimme Suomea ja Unkaria keskenään. Harjoittelun avulla saimme kontaktin nuoriin sekä luottamuksen meidän ja nuorten välille.

Emme halunneet liian suurta kohderyhmää, sillä tarkoituksenamme ei ole yleistää tuloksia vaan tuoda esille havaintojamme ja kokemuksiamme unkarilaisen nuoren arjesta kyselyn sekä haastattelujen avulla. Käytämme suomalaista sekä unkarilaista kirjallisuutta, jonka avulla avaamme lisää pohdintojamme. Unkari on hyvin länsieurooppalaistunut valtio eli pystymme keskustelemaan aineiston ja suomalaisen kirjallisuuden kanssa. Olemme suomalaisia ja pohdimme aihettamme Suomessa kokemiemme ja oppimiemme asioiden pohjalta.

Kyselylomaketta ja haastattelua suunnitellessamme pyrimme huomioimaan sen toimivuuden, esteettisyyden, helppouden, työmäärän, loogisuuden sekä kohderyhmän. Suurin osa kyselylomakkeen kysymyksistä muodostui

monivalintakysymyksistä, mutta mukana oli myös muutama aikaa ja tarkempaa syventymistä vaativa avoin kysymys. Laadimme kyselylomakkeen mukaan saatekirjeen, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksesta, tekijöistä ja siitä, miten tietoja tullaan käyttämään. Saatekirjeessä painotimme vastausten luottamuksellista käsittelyä ja tärkeyttä. Saatekirjeet sekä kyselylomakkeet olivat unkariksi ja nuoret saivat myös vastata unkariksi. Liitteenä saatekirjeen englanninkielinen versio (LIITE 3). Päädyimme tähän ratkaisuun saadaksemme mahdollisimman totuudenmukaisia vastauksia. Vaikka kohderyhmämme osasikin melko hyvin englantia, se olisi saattanut olla liian vaikea tai työläs kieli sellaisiin kysymyksiin, joissa haetaan vastausta nuorten syvimpiin tuntemuksiin. Käytimme vastauksien kääntämisessä kahta unkarilaista suomenkielen yliopisto-opiskelijaa sekä harjoittelumme unkarilaista työvalmentajaa.

2.3 Aineiston analyysi ja luotettavuus

Tutkimuksessamme lähtökohta on se, että tutkimme unkarilaisten nuorten sosiaalisia verkostoja omista lähtökohdistamme ja näkökulmistamme, jotka tässä tapauksessa painottuvat meidän suomalaisuuteemme. Olimme kuitenkin asuneet yli kaksi kuukautta Unkarissa, kun aloimme laatia aineistonkeruuta ja tuona aikana olimme olleet nuorison kanssa tekemisissä niin Debrecenissä kuin sen ulkopuolellakin. Emme siis täysin tyhjältä pöydältä lähteneet asiaa tutkimaan vaan meillä oli tarvittavat taustatiedot, jotta voisimme kyselyn toteuttaa. Tietoa tarvitaan, ennen kuin voi edes kysyä.

Aloitimme aineiston analysoinnin jo Unkarissa litteroimalla haastattelut, jotka nauhoitettiin. Hirsjärven ym. (2007, 217) mukaan litterointi on puhtaaksi kirjoittamista sanasta sanaan. Emme kuitenkaan litteroineet nauhoja täysin sanasta sanaan, koska nauhalla oli kahdella eri kielellä kysymykset sekä vastaukset ja paljon toistoa. Teimme kysely- ja haastattelulomakkeisiin heti kolme selkeää teemaa ja näin ollen sitä oli helppo lähteä analysoimaan eri teemojen kautta. Teemat olivat koti, sosiaaliset verkostot ja elämäntilanne. Käytimme myös tilastollista analyysia ja teimme päätelmiä sen avulla.

Teemoittelu sekä tilastollinen analyysitapa auttoivat meitä yhdistämään tuloksia myös meidän omiin havaintoihimme.

Aineistoa analysoidessa oli otettava huomioon, että kysymykset ovat ensin käännetty suomesta unkariksi ja jälleen vastaukset unkarista suomeksi. Kyselylomakkeet on suomentanut eri henkilö kuin kyselyn vastaukset. Hirsjärven ym. (2007, 216) mielestä on tärkeää tarkistaa aineiston tiedot, onko niissä selviä virheitä tai puutteellisuuksia. Tämä oli meidän kohdalla erityisen tärkeää. Kyseylomakkeen unkarinkielisessä versiossa monivalintakysymyksessä oli yksi virhe. Kysymys kuului: ”Kenen kanssa asut?”, jossa vaihtoehto ”sisarukset” oli käännetty sanaksi ”siskot”. Kohdassa on kuitenkin avoin sarake, johon useimmat olivat ilmoittaneet, asuvansa myös veljen kanssa, jos näin asia oli. Tämä käännösvirhe tuskin vaikutti luotettavuuteen. Vastauksien käännöksissä oli myös tulkitsemisen varaa. Esimerkiksi sanat ”retkeily” ja ”matkailu” tuntuivat sekoittuvan keskenään kysyttäessä perheen yhteisistä harrastuksista. Kysymys ei tutkimuskysymyksen kannalta ole olennainen.

Haastattelutilanteissa oli mukana kääntäjä. Ulkopuolinen ja tuntematon henkilö saattoi vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. Koulun opettajat ilmoittautuivat voivansa toimia kääntäjinä, mutta kieltäydyimme tarjouksesta, koska halusimme tehdä pesäeron lehtorien läsnäoloon. Uskomme, että nuoret ymmärsivät roolimme nimenomaan nuorisotyöntekijänä koulussa, eivätkä rinnastaneet meitä lehtoreihin. Me teimme omasta puolestamme selväksi sen, että me emme puutu opetukseen millään tavalla. Emme siis pitäneet totuuden muuntelua haastattelutilanteissakaan todennäköisenä.

3 SUUNTAUTUMISEN PROJEKTI UNKARISSA

Sopeutuminen elämään toisessa kulttuurissa edellyttää joustavaa ja muuttumiskykyistä maailmankuvaa. Uusien elämyksien myötä maailmankuva muuttuu väistämättäkin. Uudet käsitykset, tavat ja normit sulautuvat omaan maailmankuvaan. Kokonaiskuva todellisuudesta on muuttunut. (Aro 1998, 44.)

Seuraavissa kappaleissa tulemme kertomaan yleisesti Unkarista ja sen tämän hetkisestä tilanteesta. Sen jälkeen kerromme Unkarin järjestelmän muutoksesta, joka on ollut hyvin monivaiheinen. Järjestelmän muutos aiheutti nuorisotyöttömyyttä 90-luvulla, jonka syitä ja seurauksia on tärkeää taustoittaa tutkimustulosten kannalta. Kerromme yleistietoa Debrecenin kaupungista sekä Hatvani István Általános koulusta, missä tutkimus on tehty.

3.1 Unkari

Unkarin tasavalta on Tonavan halkaisema reilun kymmenen miljoonan ihmisen valtio Keski-Euroopassa. Sen rajanaapurit ovat Itävalta, Slovakia, Ukraina, Romania, Serbia, Kroatia ja Slovenia. 1,75 miljoonaa sen asukkaista asuu pääkaupungissa Budapestissä. Voidaan sanoa, että maa on poliittisessa, taloudellisessa sekä historiallisessa tienristeyksessä. Unkari on kuulunut sekä Turkille että Itävallalle, ollut välillä täysin itsenäinen ja toisen maailmansodan jälkeen päätynt Neuvostoliiton valvovan silmän alle. 1989 se erkaantui Neuvostoliitosta, vaihtoi poliittista järjestelmänsä ja otti askeleen kohti länsimaisuutta. Sen vaiheikkaan historian takia 2,5 miljoonaa unkarilaisista on jäänyt uusien aluejakojen takia Unkarin rajojen ulkopuolelle. Unkarin rajat ovat ulottuneet ennen paljon laajemmalle ja nyt nämä ulko-unkarilaiset elävät Romanian, Slovakian, Serbian ja Ukrainan rajojen sisäpuolella. Kaiken kaikkiaan 5 miljoonaa unkarilaista asuu jossain muualla kuin Unkarissa. 92% väestöstä on unkarilaisia, toiseksi eniten on saksalaista sekä serbialaista

väestöä. Yli puolet väestöstä on katolilaisia, 16% kalvinisteja, kolme prosenttia evankelisluterilaisia. (Lonely Planet 2006, 20-40.)

Meidän ollessamme Unkarissa maa oli suuren talouskriisin kourissa. Paikallisen rahan, forintin, arvo tippui suhteessa euroon päivä päivältä ja maa ajautui aina vain syvempään lamaan. Työpaikkoja suljettiin, ihmisiä irtisanottiin ja väki köyhtyi. Heidänkin, jotka saivat säilyttää paikkansa, palkkaa pienennettiin monessa tapauksessa. Valtion sisäiset kriisit johtavat yleensä ääri-ilmiöiden nousuun. Niin kävi ja on käymässä Unkarissa parhaillaan. Esimerkiksi ääri-oikeistollinen Jobbik-puolue sai viimeisissä parlamenttivaaleissa suuren äänisaaliin. Tämä on omiaan lisäämään vihaa romaniväestön sekä valtaväestön välillä. Valtaväestö tuntuu aidosti ja peittelemättä vihaavan romaniväestöä yhteiskuntaluokasta tai sukupuolesta riippumatta. Romaniväestö on jäänyt teknologiassa, kouluttautumisessa, työelämässä ja periaatteessa kaikessa yhteiskunnan toiminnassa valtaväestön jalkoihin. Tämä on yksi ongelma Unkarissa, minkä ratkaisemiseksi tarvitaan usean sukupolven työ. Myös valtaväestön luokkajako on Unkarissa ilmeinen. Se näkyy sekä kaupunkien sisällä että maan laajuisesti. Voidaan sanoa, että kaupungeissa ja eritoten Budapestissä asuvat varakkaimmat ja parhaiten koulutetut ihmiset, kun pienissä kylissä taas köyhimmät ja huonosti koulutetut.

3.1.1 Järjestelmän muutos

Toisen maailmansodan seurauksena Unkari joutui kuulumaan puoli vuosisataa Neuvostoliiton hallitsemaan itäiseen Eurooppaan. Unkari oli kuitenkin ajatuksiltaan itsenäinen, eikä vain Moskovan suuntaan myötäilevä kansa. Kylmän sodan ilmapiirin lämmitessä käytti Unkari tarjoutuvia mahdollisuuksia hyväkseen ja ryhtyi avaamaan poliittisia, taloudellisia ja henkisiä yhteyksiä länteen. Kylmän sodan loppuminen, muurien murtumisten, Neuvostoliiton hajoaminen ja sosialistisen järjestelmän kaatuminen ajoi Unkarinkin aluksi poliittiseen pyörremyrskyyn. (Huotari 2004, 298.)

Unkari siirtyi kansantasavallasta tasavaltaan ja sosialismista kapitalismiin. Järjestelmän muutoksen mukanaan tuomat uudistukset muuttivat taloudellisen, poliittisen sekä yhteiskunnallisen rakenteen. Muutos tarkoitti myös kokonaisvaltaista muutosta arvoissa, asenteissa, menetelmissä ja toiminnoissa. Unkarin ollessa sosialistinen valtio toisen maailmansodan lopusta asti, ei sen tie takaisin kapitalistiseen maailmaan ole helppo. Vastaan tulee ongelmia, haasteita ja varjopuolia, mistä maan - joka on tähän asti toiminut kapitalististen ideoiden vastaisesti - on erittäin vaikea selviytyä. Kunnianhimoinen tavoite on kohdannut selkauksia, hämmennystä ja jännitteitä ja onkin huomioitava, että järjestelmän muutokseen on mennyt enemmän aikaa, kuin poliitikot ja asiantuntijat olettivat. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 10).

Järjestelmän muutos avasi tietenkin myös myönteisiä mahdollisuuksia. Ulkomaalaiset sijoittajat jotka loivat uusia työpaikkoja esittelivät uutta teknologiaa, tarjosivat vaihtoehtoisia tietämystä taidoissa ja organisaatioiden muodoissa. Taloudellinen tuotto lähti hurjaan nousuun. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 12).

3.1.2 90-luvun nuorisotyöttömyys

Järjestelmän muutos aiheutti erilaisia nuorisoa koskevia muutoksia ja sivuoireita. Yksi huolestuttavista suuntauksista Unkarissa kapitalismin myötä oli nuorisotyöttömyyden syntyminen. Tämä oli odotettua jatkoa 90-luvun alun taloudelliselle taantumalle, jonka aikana miltei puolitoista miljoonaa työpaikkaa suljettiin. Aiemmin lähes kaikki koulunsa päättäneet nuoret onnistuivat saamaan töitä, kun nyt 15-19-vuotiaista noin 30% ja 20-24 vuotiaista vajaa 20% oli työttömiä. Nuorisotyöttömyys ravisteli koko yhteiskuntaa. Perheet, koulutus järjestelmä, paikallishallinnot tai edes hallitus eivät olleet valmistautuneet tähän tosiasiaan. Valtiolla ei ollut minkäänlaista valmiutta hoitaa tällaista massatyöttömyyttä. Siltä puuttui kokonaan asiaa hoitava laitos, asiantuntijat ja tehokkaat menetelmät ja jopa perus edellytykset tällaiselle (rakennukset, toimipisteet, tietokoneet ynnä muut). Perheet joutuivat tiukan paikan eteen joutuessaan elättämään koulunsa lopettaneet lapsensa, vaikka heidän tulojaan

ei oltu tähän mitoitettukaan. Ongelma ei ollut ainoastaan taloudellinen vaan alkoi vaikuttaa psykologisesti perheiden ilmapiiriin. Vielä vuoden 2000 nuorisotutkimuksen mukaan liki puolet 25-29 vuotiaista olivat työttömiä. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 16-18.)

Osittain tästä syystä nuorten alku työelämässä siirtyi monella vuodella. Vuoden 2000 nuorisotutkimus osoittaa, että yli puolet 25-29-vuotiaista oli siirtynyt työelämään 19-vuotiaana, 20-24-vuotiaissa sama luku oli vajaa puolet. Selitys löytyy myös koulutusjärjestelmämuutoksen puolelta. Tähän asti nuoret siirtyivät monessa tapauksessa työelämään jo 17-vuotiaana, kun nyt ovet avautuivat toisen ja kolmannen asteen koulutukseen. Työpaikat, joita oli jo valmiiksi hyvin vähän, alkoivat suhtautua negatiivisesti nuoriin kouluttautumattomiin, palkat sekä työolot monissa paikoissa olivat huonot. Koulunkäynnin jatkuminen lykkäsi perheen perustamista, lapsien hankkimista ja itsenäisen elämän sekä uran hankkimista. Peruskoulun jälkeen opiskelun lopettaneet nuoret eivät saaneet alhaisen koulutuksensa takia töitä ja joutuivat jäämään kotiin vanhempiensa elätettäväksi. Monesti tämä oli vaikeaa aikaa, koska tilanne oli hämmentävä nuorten vanhemmillekin; ennen tuolla koulutuksella tuossa iässä oli saanut helposti töitä. Toisin kuin sosialismin aikana, jolloin arvostus korkeasti koulutettuja kohtaan nousi kansan parissa. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 19.)

Tämän sukupolven merkittävä ilmiö, itsenäistyminen ja aloilleen asettuminen näkyy myös tilastojen valossa. 70-luvulla kokonaisuudessaan 15% ja naisista 40% meni naimisiin ennen 20 ikävuotta, kun samat luvut 90-luvulla olivat noin 5% ja 20%. Nykyään suurin osa nuorista ei edes ole valmis hankkimaan omaa asuntoa, sillä heillä ei ole säästöjä koulun tai juuri alkaneen työuran ajoilta. Ongelmaa lisää se, että monilla vanhemmilla ei ole rahaa elättää enää aikuisia lapsiaan, koska vanhemmat itsekkin joutuvat selviytymään pienin resurssein. Tämä näkyy sosiaalisena ja alueellisena polarisaationa sekä köyhtymisenä. Samalla hyvin toimeentuleva keskiluokka meinaa poistua kokonaan unkarilaisesta yhteiskunnasta. Nuorten pahoinvointi näkyy myös Nuoriso2000 tutkimuksessa, jossa nuoriso valittaa yleisesti huonoista sosiaalisista oloista. Lähes puolet on sitä mieltä, että työttömyys on suurin ongelma Unkarin

yhteiskunnassa, 34% mielestä varattomuus ja 32% mielestä asunto-ongelmat. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 20.)

3.2 Debrecen

Debrecen on Unkarin toiseksi suurin kaupunki Budapestin jälkeen 211 000 asukkaallaan. Se on Pohjois-Tasangon läänin pääkaupunki, joka sijaitsee maan itäosassa noin 250 kilometrin päässä Budapestistä ja vain muutaman kymmenen kilometrin päässä Romanian rajalta. Tämän Unkarille historiallisesti tärkeän kaupungin keskusta on kaunis ja selkeä. Tämä on yleensä yllätys kaupunkiin linja-autolla tai junalla saapuvalla turistille, sillä näiden asemien miljööt ovat erittäin karuja ja rumia. (Lonely Planet 2006, 233.)

Miljööt kuitenkin kertovat karua totuutta siitä maisemasta, mikä Debrecenissä ainakin prosentuaalisessa enemmistössä vallitsee. Kauniin keskustan ulkopuolella on sosialismin aikaisia kerrostaloja toinen toisensa perään, mitkä eivät varsinaisesti silmiä hivele. Kaupunki oli kuitenkin keskustan osalta erittäin rauhallinen ja tuntui jopa pienemmältä, kuin kotoinen Jyväskylä. Kaupungissa tuli useimmiten kotoisa olo, koska ihmiset ovat turisteille ystävällisiä ja meidän osakkeitamme paransi se, että olimme Suomesta. Suomalaiset ovat ilmeisen pidettyjä koko maassa. Kaupungissa sijaitseva iso yliopisto elävöitti katukuvaa nuorison voimin. Kaupungissa pystyi selkeästi nimeämään tiettyjä kaupungin osia tietynlaisten ihmistyyppien ja yhteiskuntaluokkien avulla. Nagyerdő, vapaasti suomennettuna Suurmetsä, oli kaupungin puistoalueella sijaitseva kaupungin osa, jossa oli lähinnä varakkaimpien ihmisten kotitalouksia.

3.3 Hatvani István Általános Iskola

Debrecenin Hatvani István Általános koulu perustettiin vuonna 1975. Se on saanut nimensä unkarilaisen matemaatikon mukaan, joka oli merkittävä ihminen myös muiden tieteenalojen parissa. Koulussa on 530 oppilasta ja 45 opettajaa. Koulu on peruskoulu ja siinä toimii luokat 1-8. Meidän ollessamme koulussa

työharjoittelussa, ”parhaimmat” oppilaat olivat siirtyneet jo toisen asteen koulutukseen. Unkarissa parhaiten menestyneet oppilaat aloittavat toisen asteen opinnot jo kuudennen luokan jälkeen. Tällöin toisen asteen koulutus kestää kuusi vuotta. Peruskoulun kahdeksanteen luokkaan asti käyneet viettävät toisen asteen kouluissa neljä vuotta. (Besenyiné 2009.)

Koulu oli rakennuksena vanhanaikainen ja sen myötä ahdas, käytävillä leijaili myös tunkkainen ja paksu ilma. Koulun ilmapiiri tuntui olevan kuitenkin aivan muuta, sillä oppilaat tekivät koulun eläväksi ja elinvoimaiseksi. Pienimpien oppilaiden riehakkuus tuntui tarttuvan myös kahdeksannen luokan oppilaisiin, joiden tunneilla olimme eniten. Riehakkuus johtui kuitenkin siitä, että heidän pääsykokeensa toisen asteen oppilaitoksiin olivat jo ohi, joten he tunsivat olonsa vapautuneiksi.

Hatvani István Általános kouluun oppilaat tulevat pääasiassa varakkaista perheistä. Unkarissa vaikuttaa hyvin paljon opiskeluun se, onko perheellä rahaa sekä koulumenestys. Varakkaammista perheistä tulevat lapset voivat keskittyä rauhassa koulun käyntiin, eikä heidän tarvitse esimerkiksi osallistua perheen elättämiseen. Hatvani István Általános koulun oppilaat käyvät koulun jälkeen myös yksityistunneilla koulun jälkeen, jotka vanhemmat maksavat. Oppilaat, jotka opiskelevat keskitasoa alemmissa kouluissa eivät välttämättä rahatilanteen vuoksi voi käydä yksityistunneilla tai pääse parempiin kouluihin.

Maalla asuvien tilanne on hyvin erilainen kuin kaupungissa asuvien. Maalla työskennellään usein elinkeinojen parissa ja maalla asuvat nuoret jatkavat monesti vanhempien ammattia tilanpitäjänä, joten korkealle ei edes pyritä koulutautumaan. Unkarissa Romaneilla ei taas ole mitään mahdollisuuksia päästä kouluihin. He ovat jatkuvasti vihan ja syrjinnän kohteita sekä joutuvat pelkäämään henkensä puolesta.

4 SOSIAALISET VERKOSTOT

Suutari (2002, 73) toteaa Barry Wellmanin ja Stephanie Potterin (1999) tavoin nuorten verkostojen muodostuvan osittain henkilön oman toiminnan tuloksena. Sosiaaliset verkostot muodostuvat itselle tärkeistä ihmisistä, riippumatta siitä onko henkilöillä yhteyksiä tai siteitä toisiinsa. Nuorten verkostoon voi kuulua hänen itsensä lisäksi yksi tai kymmeniä ihmisiä. Sosiaaliset rakenteet muokkaavat myös verkostoja. Niissä ihmiset sijoittuvat tiettyihin yhteiskunnallisiin asemiin, jotka puolestaan kiinnittävät heitä erilaisiin yhteisöihin: työpaikkaan, naapurustoon, sukulaisuuteen ja ystäväpiireihin. Näiden kautta ihminen kiinnittyy myös verkostoihin, jotka ovat ei-toivottuja. Verkostojen kautta nuorten on mahdollisuus saada emotionaalista ja materiaalista tukea, tietoa sekä kumppanuutta. Verkostot tarjoavat sidoksia, rutiiniluontoista emotionaalista tukea sekä auttavat siten nuorta selviytymään stressaavista elämäntilanteista turvaverkon tavoin. (Suutari 2002, 41,43.)

Joku yhdistävä kriteeri liittää ihmisiä sosiaalisiksi verkostoiksi. Voidaan esimerkiksi puhua jonkun ihmisen ystävä-, sukulais- tai kollegaverkostosta. Sosiaalisista verkostoista, sukulaiset edustavat yleensä perinteitä, jatkuvuutta, pitkäaikaisuutta ja sitovaa yhteenliittymistä. Perheen ulkopuoliset verkostot ovat kuitenkin merkittäviä erityisesti nuorille, sillä ne auttavat uuden informaation saamisessa ja uusien näkemysten omaksumisessa. Vapaa-ajan verkostoissa erityisesti ei-sukulaisilla on huomattava merkitys. Sosiaalinen verkosto on vain ihmistenvälisten suhteiden muodostama kenttä, ei sellaisenaan toimiva kokonaisuus. He selventävät myös, että verkostot voivat muodostua tietoisesti tai tietämättä. (Himberg & Jauhiainen 2003, 172-173.)

Ihmisen elämänpiiri koostuu useista verkostoista, meidän aineistossamme nuorten verkostoiksi nousee vahvasti esille, perhe, sukulaiset, koulu, harrastukset ja naapurit. Nuoruudessa verkostot muuttuvat jatkuvasti, sillä uusia verkostoja syntyy koulun ja harrastusten vaihduttua. Monilla nuorilla myös

muutto toiseen kaupunkiin opiskelun perässä vaikuttaa verkostojen muovautumiseen. Kyselyyn osallistuneet nuoret olivat juuri päättämässä peruskoulua, joten toiseen kouluun siirtyminen oli jokaisella ajankohtainen aihe. Peruskoulun aikana olleet kaverit saattavat jäädä ilman huomiota tai unohtua kokonaan.

4.1 Sosiaalisten suhteiden syntyminen

Himbergin ja Jauhiaisen (2001, 56) mukaan lapsuuden kiintymyssuhteet ovat vuorovaikutussuhteittemme perusta. Vuorovaikutussuhteilla tarkoitamme ihmisuhteita, joissa tyydytetään vastavuoroisesti kummankin osapuolen tarpeita. Yksilön sosiaalinen taitavuus ratkaisee, millaisiin vuorovaikutussuhteisiin hän kykenee, millaisia toimintamalleja hän pystyy soveltamaan kohdatessaan sosiaalisissa tilanteissa haasteita ja miten aktiivisesti hän pystyy osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan. Erityisesti ystävyyssuhteet ovat niitä ihmissuhteita, joissa lapsi tai nuori voi kehittää sosiaalista taitavuuttaan

Sosiaalinen kehitys, itsetunnon kehitys ja moraalikehitys ovat läheisesti yhteydessä nuoren minäkäsityksen ja minäkuvan kehittymiseen. Sosiaalinen kehitys ilmenee sosiaalisena käyttäytymisenä. Kaiken kokoiset ryhmät – yhteiskunta, perheet, koululuokat ja toveripiirit muodostavat niille tyypillisiä käytöstapoja, sosiaalisia normeja ja rooleja. Sosiaalisilla normeilla tarkoitetaan odotuksia, joilta jonkin tietyn ryhmän tai verkoston jäsenille on asetettu. Ne määräävät kuinka tietyn verkoston kuuluisi ajatella, käyttäytyä ja toimia. Nuoret kokevat yleensä paineita toimia ryhmän normien mukaisesti, vaikka ne olisivatkin omien asenteidensa vastaisia. Halu kuulua ja tulla hyväksytyksi johonkin ryhmään on nuorilla erittäin voimakas. Siksi nuoret jopa pyrkivät tietoisesti mukauttamaan itsensä johonkin ryhmään. Nämä kuvitellut normit voivat rajoittaa nuoren käytöstä huomattavasti. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999, 93-94.)

4.2 Syrjäytyneisyys yhteiskuntaan sopimattomuutta?

Jos sosiaalisten verkostojen vastakohta ei ole syrjäytyminen, niin ainakin se on lähellä sitä. Kansalaisuuden vastakohtiksi mielletään Jääskeläisen (2002) mukaan usein syrjäytyminen (Gretschel 2002, 18). Yhteiskunnallinen keskustelu syrjäytymisestä on keskittynyt vahvasti tarkastelemaan osallisuutta ja osattomuutta työmarkkinoilla. Keskimmäisemmäksi sosiaalisesti sidokseksi ja elämän ankkuriksi jäsenyy palkkatyön tekeminen. Tästä normista poikkeaminen tulkitaan heikoksi tai puuttuvaksi integraatioksi, uhkaksi syrjäytyä yhteiskunnasta. (Suutari 2002, 27.)

Suutari (2002, 29) nostaa esiin jäsenyyksen, joka leimaa nykyistä syrjäytymiskeskustelua. Sen mukaan jokainen on yhteiskuntaan kiinnittymisessään oman onnensa seppä ja näin ollen vastuussa tekemistään valinnoista ja niiden seurauksista. Vanha jaottelu kunniallisista kunniattomiin tai ansaitsevista ansaitsemattomiin köyhiin nostaa jälleen päätään sosiaalietuuksiin nojaavassa sosiaalipolitiikassa. Moralisoivan käsityksen mukaan nuoret ovat syrjässä koulutuksesta ja työmarkkinoista ennen kaikkea oman kelvottomuutensa takia. Siksi heidän ei katsota ansaitsevan myöskään sosiaaliturvaa.

Unkarissa syrjäytymisen äärimmäisin ilmiö on nuorten itsemurhat. Itsemurhat ovat olleet unkarilaisessa kulttuurissa jo vuosisatoja. Maassa itsemurha on tavallaan hyväksytty vaihtoehto. Useat merkkimiehet historiassa ovat päättäneet elämänsä oman käden kautta ja toimivat täten vaikuttavina esimerkkeinä. Mutta syrjäytyminen ei ole ainut syy nuorten itsemurhiin. Itsemurhiin ajautuvat myös nuoret joiden menestyspaineet ovat liian suuret.

5 NUORUUS – VAIHE AIKUISUUTEEN

Nuoruus on erityinen elämänvaihe, jonka pituus vaihtelee yksilöittäin ja kulttuurittain. Kulttuureilla onkin iso merkitys siihen, minkälaiseksi nuoruus muodostuu. Avoimissa kulttuureissa, jossa ympäristö tarjoaa monia eri maailmankuvia ja elämän tavoitteita, nuoruuden sisältö ja pituus vaihtelevat hyvin paljon yksilöittäin. Kulttuurista huolimatta perheen sisälläkin saatetaan nuoruusikä elää eri tavoin. Myös eri aikoihin ja eri yhteiskuntatilanteissa eletty nuoruus vaikuttaa nuoruuden sisältöön. Nyky-yhteiskunnassa nuoret tulevat puberteettiin entistä varhemmin ja toisaalta pidentyneet opiskeluaajat ja median antama kuva nuoruuden ihannoinnista on pidentänyt nuoruusaikaa. Nuoruusvaiheen edetessä lapsesta muotoutuu aikuinen, jolla on yksilöllinen ulkomuoto, persoonallisuus ja sosiaalinen elämä. Nuoruutta voidaan lähestyä eri näkökulmista ja eri tieteenaloista, joilla jokaisella on oma käsityksensä nuoruudesta. Lääketiede korostaa fyysistä kypsymistä aikuisuuteen. Psykologiassa nuoruutta määritellään elämänvaihteorioiden avulla. Kasvatustieteestä lähestytään nuorta oppimisen ja oppimisympäristön näkökulmasta ja korostetaan kasvattajien roolia. Yhteiskuntatieteissä tutkimuksen kohteena ovat nuorisokulttuurit, nuorisoryhmät ja nuorisokollisuus sekä nuorten päihteiden käyttö. Hoitotieteessä painotetaan nuorten voimavarojen ja toimintakyvyn merkitystä hyvinvoinnille. (Aaltonen ym.1999, 12-13).

Ihminen alkaa nuoruusiässään ymmärtämään, että hänen on joku päivä oltava aikuinen ja selviydyttävä ilman vanhempiaan. Toisaalta nuori tajuaa edelleen olevansa riippuvainen vanhemmistaan. Tuoreessa muistissa on ne hetket jolloin äiti ja isä lohduttivat pientenkin tapaturmien ja tapahtumien jälkeen ottamalla syliin. Nyt sellainen olisi sopimatonta. (Hermanson 2006, 16.)

Hermanson (emt., 34) jatkaa, että nuoruusiässä ei ainoastaan lapsen vaan myös häntä kasvattavan aikuisen on kehityttävä. Aikuisuuden kehitystä on se, että ymmärretään lapsen elävän omaa elämää ja ymmärretään, että aikuinen ei

voi elää hänen puolestaan. Vähitellen on löysennettävä talutusnuoraa ja osoitettava luottamusta, josta nuori voisi olla ylpeä. Tämä onnistuu, jos aikuinen on läsnä, vuorovaikutuksessa ja kestävässä nuoren ylilyönneillä ilman provosoitumista. Virheitä voi tehdä, mutta on kyettävä pyytämään anteeksi, koska se on malli, jonka vanhemmuus haluaa nuorelle osoittaa.

5.1 Kasvuympäristöt

Nuorten kehityshaasteisiin vaikuttaa vahvasti ympäristö. Nuori ei ole ympäristössään vain kohde, vaan myös vaikuttaja ympäristössä, jossa hän toimii. Verkostossa nuoren suhde ympäristöön on vastavuoroinen ja verkostojen eri osat vaikuttavat vastavuoroisesti toisiinsa. Näin sosiaalinen verkosto muodostaa systeemin, jossa voidaan nimetä mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemit. (Aaltonen ym. 1999, 21.)

Mikrosysteemin muodostaa nuoren lähiympäristö kuten koti, kaverit, koululuokka tai harrastuspiiri. Tässä ympäristössä lapsi tutustuu elinympäristöönsä toimintojen, roolien ja vuorovaikutussuhteiden välityksellä. Mesosysteemi koostuu niistä suhteista, joita lapsen ja nuoren mikroympäristöllä on keskenään. Erityisesti tärkeitä suhteita ovat kodin ja koulun keskinäiset vuorovaikutussuhteet. Olennaista on se, tukevatko ne toisiaan vai onko näillä ympäristöillä ristiriitoja keskenään nuoreen kohdistuvan käyttäytymisodotusten suhteen. (Aaltonen ym. 1999, 21.)

Ekosysteemillä tarkoitetaan ympäristöjä, joiden kanssa nuori ei ole enää suorassa vuorovaikutuksessa. Ne ovat kuitenkin merkityksellisiä, sillä ne välillisesti vaikuttavat siihen ympäristöön, jossa nuori kasvaa. Tällainen ympäristö voi olla esimerkiksi vanhempien työpaikat, joiden työajat, työnluonne ja työympäristö luovat edellytyksiä nuoren toiminnoille mikrosysteemissä. Makrosysteemillä tarkoitetaan yhteiskunnan ideologioita ja aineellisia järjestelmiä, jotka ratkaisevat, millaiset kehityksen edellytykset nuorille turvataan. Tähän sisältyvät lapsia ja nuoria koskevat lainsäädännöt, terveys-, sosiaali-, koulutus-, ja kulttuuripalvelut, koululaitos sekä oppivelvollisuuden

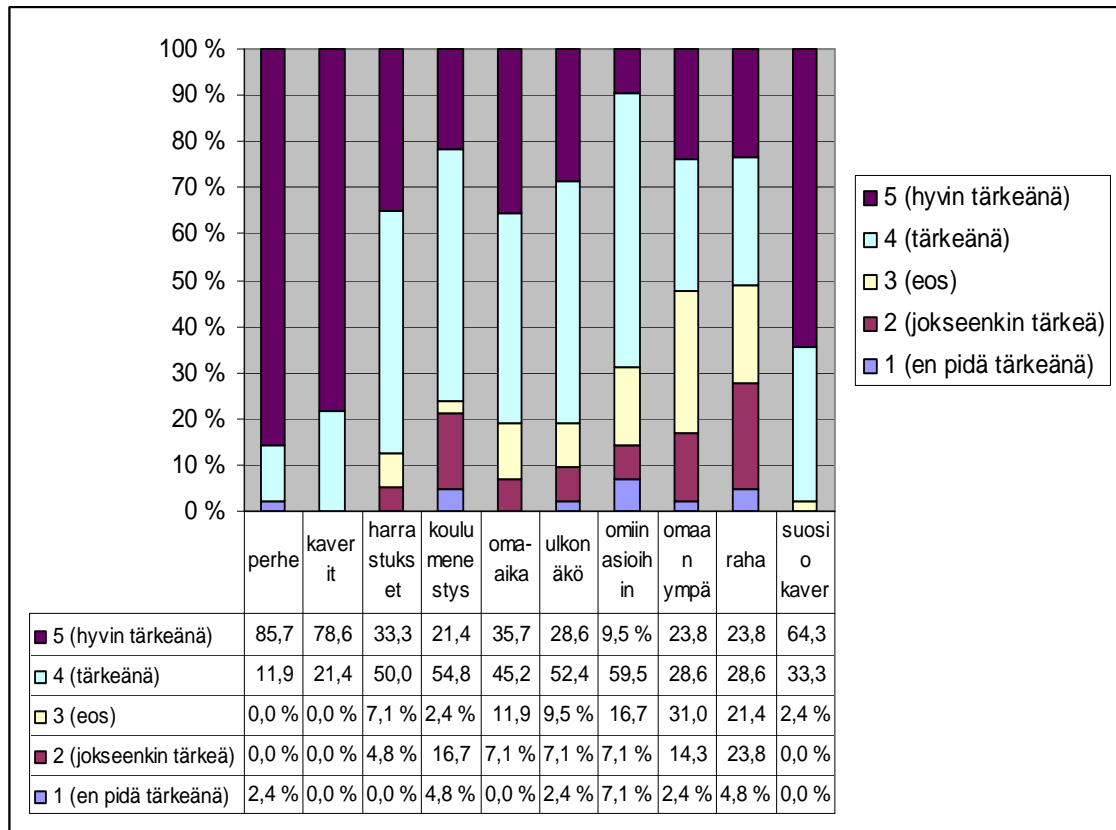
jälkeinen koulutusjärjestelmä. Myös yhteiskunnan kohdistamat odotukset ja asenteet nuoriin luovat henkistä ilmastoa, joka voi olla nuorelle myönteinen tai kielteinen. (Aaltonen ym. 1999, 22-23.)

5.2 Nuoruus muuttuvassa yhteiskunnassa

Maatalousyhteiskunnassa avioituminen, lapsien hankkiminen, työt sekä erilaiset sukupuoliroolit aiheuttivat ennen sen, että pojat ja tytöt viettivät hyvin erilaista nuoruutta. Nyky-yhteiskuntaa verrattaessa maatalousvaltaiseen yhteiskuntaan näkyy poikien ja tyttöjen suhteellisen tasavertainen kohtelu ja arvostus. Nykyinen yhteiskunta ei kuitenkaan moninaisine muutos- ja kehitysprosesseineen ole kovin yksinkertainen kasvualusta nuorille. Monet sosiaalista todellisuutta jäsentävät tekijät ovat muuttuneet vähemmän sitoviksi. Kulttuuri on tullut monipuolisemmaksi, missä roolit eivät ole selkeitä ja nuorten on tehtävä koko ajan valintoja erilaisten elämän mallien ja arvojen välillä. (Aaltonen ym. 1999, 31.)

5.3 Nuorten arvomaailma

Unkarilaisen nuoren arvomaailmasta tekee hyvän läpileikkauksen kyselymme monivalintainen kysymys ”Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita?” Annoimme kymmenen eri vaihtoehtoa, joista tärkeimmäksi koetut asiat olivat yllätyksettömästi perhe ja kaverit sekä suosio kaveripiirissä. Harrastusten tärkeyskin oli liki edellä mainittujen tasoa. Näihin asioihin palaamme myöhemmissä luvuissa. Seuraavaksi tärkeimmät olivat koulumenestys, oma-aika ja ulkonäkö. Noin puolet kokee rahan ja omaan ympäristöön vaikuttamisen hyvin tärkeänä tai tärkeänä. Vallitseva lama on varmasti lisännyt rahan ja omaan ympäristöön vaikuttamisen arvostusta. Tämä on suuri luku ja se kertoo nuorten valveutuneisuudesta, joka on yllättävää tasoa Unkarissa. Tämä tukee sitä mielikuvaa, joka meille jäi ollessamme tekemässä suuntautumisen projektina vertaileva raportti Unkarin ja Suomen osallisuusmahdollisuuksista nuorisotyössä. Nuoret, jotka ovat eläneet koko elämänsä demokratiassa, nostavat päätään nuorisovaltuustojen kautta ja puskevat uusia osallisuuskeinoja eteenpäin (Hakkarainen & Rajala 2009).

Taulukko 1. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita?

Useimmille peruskoulun loppuminen on sysäys oman tulevaisuuden pohtimiseen ja suunnitteluun. Nuori alkaa hakea merkitystä elämälleen ja paikkaansa yhteiskunnassa. Elämän merkityksen löytämiseen vaikuttaa paljon se, kokeeko nuori, että hän on tarpeellinen jollekulle, ja että häntä odotetaan. Tarpeellisuuden kokemukset alkavat jo siitä ensimmäisestä kodista jossa nuori elää. Nuori alkaa miettiä omaa elämäkatsomustaan joka voi helpottaa nuorta hahmottamaan elämän vaikeita puolia. Nuori saattaa omaksua tärkeiksi kokemuksiltaan henkilöiltä ajatuksia elämän merkityksestä. (Aaltonen ym., 198-199.)

Tähän asti kohderyhmän ikäiset nuoret ovat ottaneet vaikutteita arvomaailmasta lähinnä vanhemmiltaan, mutta nyt arvoja lähdetään nuuskimaan myös muista suunnista. Arvomaailma vaikuttaa tulevaisuuden suunnitelmiin ja nuori lähtee ohjaamaan elämäänsä siihen suuntaan, mitä pitää tärkeänä. Tulevissa kappaleissa lisää nuorten tulevaisuuden näkymistä.

6 PERHE KAIKEN PERUSTANA

Nykyään ei ole enää olemassa yhtä ainoaa hallitsevaa perhemallia vaan niitä on useita esimerkiksi yksinhuoltajaperheitä, lapsiperheitä, uusperheitä ynnä muita. Sanaa perhe on vaikea määritellä, koska se on muuttunut epämääräisemmäksi ja kaikki perheet ovat niin sanottuja oikeita perheitä (Hirsjärvi & Laurinen & tutkijaryhmä, 2000, 15). ”Aikaisemmin perheellä tarkoitettiin ydinperhettä eli isää, äitiä ja lapsia. Perheen voivat muodostaa myös esimerkiksi kaksi aikuista ihmistä. Perhe ymmärretään siis hyvin laajana käsitteenä”. (Aherto 2006, 17.)

6.1 Vanhemmuus sidoksissa muutoksiin

Perhe on sosiaalisessa toiminnassa rakentuva konstruktio, jolloin vanhempien keskustelut ovat keskenään avainasemassa todellisuuden luomisessa. Keskustelut ja yhteiset tulkinnat kokemuksista luovat ja ylläpitävät tiettyjä näkemyksiä sosiaalisen maailman luonteesta. Äitiyden ja isyyden taidot opitaan sosiaalisessa toiminnassa erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Vanhemmuutta koskevat normistot, käyttäytymismallit ja oletukset ovat hyvin kulttuurisidonnaisia. Nämä kulttuuriset mallit elävät pitkään ihmisten ajattelu- ja toimintatavoissa. On havaittu, että esimerkiksi maalta kaupunkiin muuttaneiden elämää hallitsevat yhä agraariyhteisössä omaksutut traditionaaliset vanhemmuuden mallit. Vanhemmuuden kulttuurisidonnaisuus ja vaihtelevuus osoittaa sen, että vanhemmuudessa on kyse ihmisten rakentamien sosiokulttuuristen muodostelmien aikaansaannos. Kun vanhemmuutta tarkastellaan tällaisena kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuvana ilmiönä, on todennäköistä, että vanhemmuuden vaatimukset ja rajat eroavat historiallisen ajanjakson, kulttuurin luokan, etnisyyden tai rodun mukaan. Käsitteet ja kokemukset ovat siis ominaisia kyseiselle historian ajanjaksolle ja sille yhteisölle, jossa ne on tuotettu. Vanhemmuus on sidoksissa sosiaalisiin muutoksiin. Muutokset sosiaalisissa suhteissa, esimerkiksi avioero tai taloudellisissa tilanteissa, esimerkiksi työttömyys voivat muuttaa vanhemmuutta. Taloudellisen muutoksen on todettu vaikuttavan lapsuuteen ja

vanhemmuuteen siten, että näiden on todettu vaikeuttavan silloin kun työttömyys ja köyhyys ovat yleisiä ja maan talous on lähellä lamaa. (Böök 2001, 13-15.)

Vanhemmuuteen vaikuttavat myös traditionaaliset näkemykset ihanneäidistä ja -isästä. Ihanneäiti on sellainen, joka ei työskentele kodin ulkopuolella, kun lapset ovat pieniä eikä anna palkkatyön koskaan mennä äitiyden edelle. Äidin tehtävänä on huolehtia perheen sisäisestä työstä ja vastata emotionaalisesta ilmapiiiristä. Keskeistä traditionaaliselle isyyden konstruktiolle on taas uskomus siitä, että isän tulisi olla perheen pääasiallinen elättäjä. Miehet nähdään onnistujina ja itsensä toteuttajina silloin, kun heillä on ollut pitkän elämänsä aikana erilaisia kokemuksia ja saavutuksia. Lisäksi isän rooli määrittää perheen statuksen. Nämä kuvaukset vanhemmuudesta ovat pitkälti idealisoituja eivätkä välttämättä ole autenttisia äitiyden ja isyyden kokemuksen kuvauksia. Kuitenkin nämä kuvat ovat olemassa ja kannustavat yksilotteiseen vanhemmuuden kuvaamiseen sosiaalisella ja ideaalisella tasolla. (Böök 2001, 16-17.)

Perhe-elämän rakenne muuttui järjestelmän vaihdon jälkeen siten, että lapset jäivät asumaan vanhempiensa luokse paljon pidemmäksi aikaa kuin aiemmin oli tapana. Perheiden koot lähtivät laskuun Unkarissa 1990-luvulla. 1991-1999 syntyvyys laski 26%. Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että tämä on omiaan kasvattamaan individualismia, joka on perusolemukseltaan epäsuotuisa yhteiskunnan ilmiö. Naiset hankkivat ensimmäisen lapsensa huomattavasti myöhemmin kuin ennen. Ensisijainen syy tähän on opiskeluajan piteneminen. Korkeasti koulutuneet naiset hankkivat keskimäärin kahdeksan vuotta myöhemmin lapsen kuin ne, jotka lopettavat kouluttautumisen peruskoulun jälkeen. On ristiriitaista, että unkarilaisten suunnitelmissa on kuitenkin hankkia paljon enemmän lapsia, mitä todellisuudessa syntyvyysluvut näyttävät. On otettava kuitenkin huomioon, että tilastot osoittavat, että mitä vahvempi uskonnollinen vakaumus sitä voimakkaampi tahto on saada paljon lapsia. (Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002, 49-52.)

Vuoden 2004 Unkarin nuorisotutkimuksen mukaan hieman yli puolet nuorista pitää heidän vanhempiansa arvomaailmaa yhdenmukaisena omaansa, noin

10% ovat päinvastaista mieltä. Näistä merkittävän suuri enemmistö kokee äidin arvomaailman enemmän omakseen, kuin isän. Yhtenä selityksenä tähän on äidin traditionaalinen rooli perheessä kasvattajana tunteiden, käytöksen ja arvojen osalta. Toisaalta tulokset selittyvät osittain myös yksinhuoltajaäitien suuren määrän verrattaessa yksinhuoltajaisiin. (Mobilias Youth Research Centre 2005, 50). 11% lapsista on yksinhuoltajaperheistä (Bauer, Ságvári & Szabó 2005, 12).

6.2 Minun perheeni – nuoret kertovat

Aineistoa kerätessämme kyselyn ja haastattelujen muodossa olimme kiinnostuneita kohderyhmän perheiden jäsenten lukumäärästä, perheen sisäisestä avoimuudesta, tärkeydestä ja vaikutuksesta omiin mielipiteisiin. Otimme selvää nuorten suhteesta sekä vanhempiansa että sisaruksiinsa. Selvitimme myös, kuinka paljon ja miten perheet viettävät yhteistä aikaa. Kohderyhmän nuoret vastasivat, minkälainen on heidän perheensä. Perheeseen liittyvät havainnot liittyvät useimmiten asioihin, joita olemme kuulleet Unkarissa perheellisiltä aikuisilta, opettajilta sekä omilta kavereiltamme. Kaverit ovat kertoneet meille omasta perhe-elämästään ja heidän omista havainnoistaan.

6.2.1. Nuorten perheet

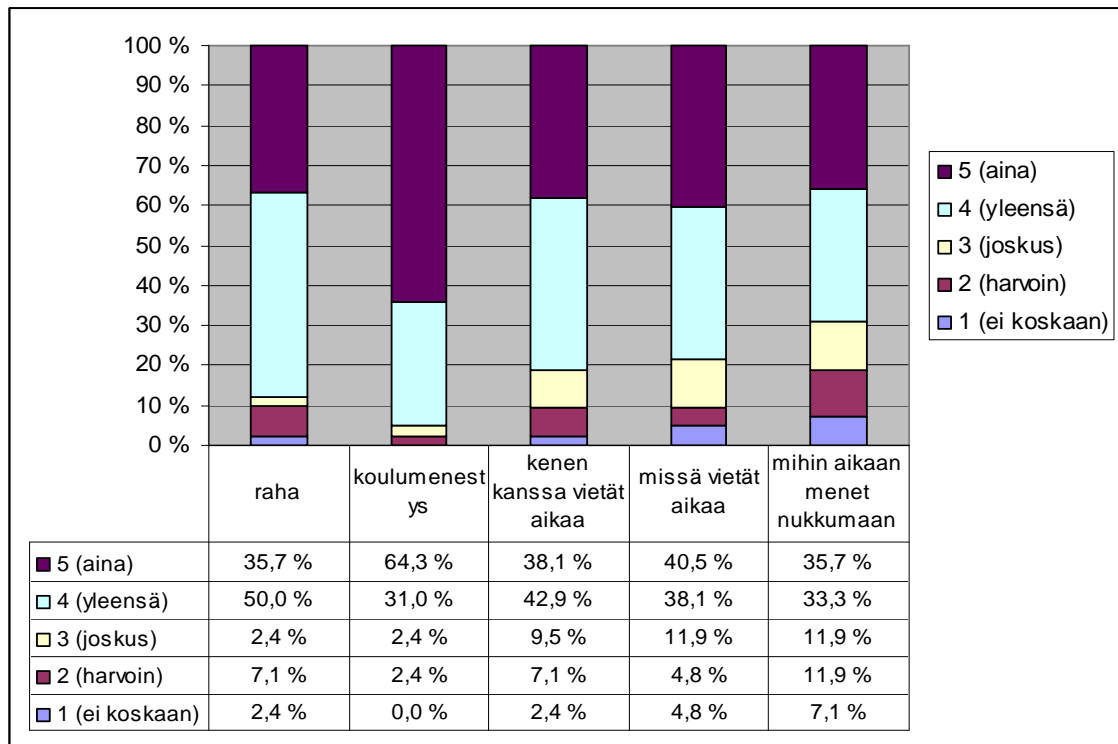
Oppilaat tulevat yleisesti melko varakkaista perheistä vanhempien ammatin perusteella. On todennäköisempää, että oppilaan vanhempi on joko lääkäri tai opettaja, kuin työtön. Haastateltavista kaikilla oli yksi sisarus. Näiden keskinäiseen suhteeseen vaikuttaa paljon se, minkä ikäinen sisarus on. Kahdella nuorella haastatelluista on huomattavasti nuorempi sisar ja heidän roolista kysyttäessä molemmille tuli ensimmäisenä mieleen huolehtiminen.

Perhekoot ovat pienentyneet Unkarissa huomattavasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Kyselyyn vastanneista nuorista noin puolet asuivat äitinsä, isänsä ja yhden sisaruksen kanssa. On kuitenkin merkittävää

huomata, että yhdessäkään perheessä ei asu saman katon alla kolmea lasta enempää. Eli perhekoot eivät ole isoja ja tästä ei löydy yhtään poikkeusta. Perheet olivat muutenkin nykyajan mittapuulla hyvin perinteisiä, isä, äiti ja lapset – mallia. Ainostaan kolmen vastanneen kanssa asui myös isoäiti samassa taloudessa. Yllättävän useat nuoret aikuiset, joiden kanssa olemme keskustelleet aiheesta, tuntuivat olevan jopa huolissaan näin pienistä lapsimääristä. He haikailevat muutamien kymmenien vuosien takaisia lukuja, jolloin lapsia syntyi huomattavasti enemmän. Yli neljäsosa vastanneista asui yksinhuoltajaperheessä ja kaikissa näissä huoltaja oli äiti.

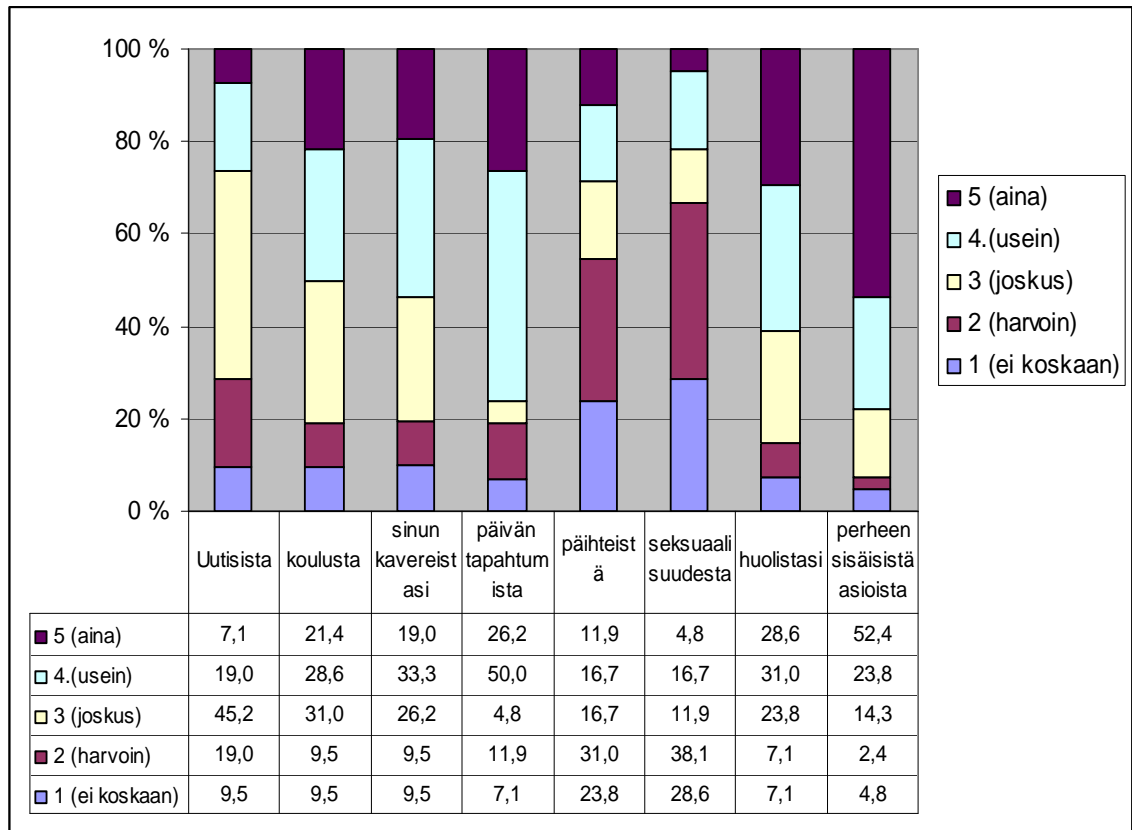
6.2.2 Suhde vanhempiin

Kysyimme kyselyssä oppilailta heidän ja vanhempien välisestä avoimuudesta ja keskustelukulttuurista. Tulokset näkyvät kokonaisuudessaan taulukossa 2. Kysyimme tietävätkö vanhemmat nuorten seuraavista asioista: rahan käyttö, koulumenestys, kenen kanssa ja missä vietät aikaa sekä mihin aikaan menet nukkumaan. Näistä selkeästi eniten vanhemmat olivat perillä koulumenestyksestä. Vanhemmista lähes kaikki tietävät nuorten mukaan joko aina tai yleensä koulumenestyksestä. Suurin osa tiesi myös aina tai yleensä rahan käytöstä, kenen kanssa viettää aikaa ja missä viettää aikaa. 69% tietää mihin aikaan nuori menee nukkumaan. Neljä vastanneesta oli sitä mieltä, että hänen vanhempansa tietävät harvoin tai eivät koskaan, kenen kanssa hän viettää aikaa.

Taulukko 2. Tietävätkö vanhempasi...?

Seuraavaksi kysyimme mistä asioista nuoret keskusteleivat vanhempiensa kanssa (Taulukko 3). Aiheet, joista kysyimme olivat uutiset, koulu, nuorten kaiverit, päivän tapahtumat, päihteet, seksuaalisuus, huolet ja perheen sisäiset asiat. Yli kolme neljästä vastanneista sanoo, että he puhuvat vanhempiensa kanssa päivän tapahtumista ja perheen sisäisistä asioista puhuttiin joko usein tai aina. Vähiten keskustelua herättäviä aiheita olivat päihteet ja seksuaalisuus. Nuorten mukaan he puhuvat näistä aiheista vanhempiensa kanssa harvoin tai ei koskaan.

Taulukko 3. Keskusteletko vanhempiesi kanssa...?

Haastatelluista nuorista kaikki ovat hyvissä väleissä vanhempiensa kanssa ja kokevat pystyvänsä keskustelemaan heidän kanssaan avoimesti. Haastatteluita näkee hyvin teini-iässä tuntuva ristiriitainen suhde vanhempiin. Enää ei tiedä ovatko vanhemmat se ainut tukijalka, joka se tähän asti on ollut vai ovatko vertaisryhmät nykyään tärkeämpiä. Haastateltavat kokevat, että ystäville on helpompaa puhua kaikista asioista, mutta ensimmäinen haastateltava oli sitä mieltä, että on parempi kun puhuu perheen kanssa. 69% vastanneista koki että heidän on kaikista ihmisistä helpointa puhua äidin kanssa mistä tahansa asiasta. Vastaava luku isän kohdalla oli 39%. Kavereiden osuus tästä oli 62%, joka viittaa selkeästi siihen, että kavereiden tuki ja tärkeys tässä iässä alkaa olemaan samaa luokkaa vanhempien kanssa. Lukuun ottamatta yhtä vastaajaa kaikki nuoret pitävät perhettä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Perheen arvostus suhteessa muihin asioihin taulukossa 1.

Suhde on hyvä. Voin puhua äidin kanssa mistä vaan ja isän kanssa on helppo opiskella. Isä on tiukempi.” ... ”Riippuu ongelmasta puhunko siitä. Jos ongelma on niin pieni, että voin selvittää sen itse, niin sitten teen niin. Haluan olla itsenäinen. Tavallisesti vanhempien kanssa on kuitenkin helppo puhua.” -Nuori 1.

44%:lla nuorista oli yhteinen harrastus vanhempiensa kanssa ja 56%:lla ei. Yli-voimaisesti yleisimmät yhteiset harrastukset olivat retkeily ja matkailu, mutta mukana oli myös joitakin yhteisiä urheiluharrastuksia, kuten pyöräily ja jalkapallo. Vastaajista puolet syövät aina päivällisen yhdessä perheen kanssa, 46% sanoo syövänsä joskus ja kaksi prosenttia ei koskaan. Haastateltavat kertovat, että vanhemmat saattavat tehdä vuorotyötä ja siksi yhdessä syöminen ei aina ole mahdollista. Heillä ei yleensä ole varsinaista yhteistä harrastusta, vaan yhdessäolon hetket ovat normaaleja arkisia tapahtumia. Näitä ovat esimerkiksi koiran ulkoiluttaminen, ostoksilla käynti, kävelyllä käynti, sukulaisten luona vierailu tai television katselu. Haastattelujen nuorista yksi haluaisi viettää enemmänkin aikaa vanhempiensa kanssa, mutta se ei ole mahdollista vanhempien pitkien työpäivien takia. Kaksitoista prosenttia vastanneista sanoo, että riidat perheessä tai muuten perhe-elämä tekevät heidät tällä hetkellä surulliseksi.

6.3 Yhteenveto

Vanhemmuuden mallit ovat kulttuuriin, historialliseen ajanjaksoon sekä etnisyyteen sitoutunut asia. Kyselyyn vastanneet nuoret edustivat kaikki samaa etnistä ryhmää, unkarilaista valtaväestöä. Kulttuurisesti ja eritoten historiallisesti unkarilaiset perheet ovat olleen suuren muutoksen edessä. Järjestelmän muutoksen mukana muuttui myös perhemalli ja -elämä, mikä pakotti ihmiset sopeutumaan uusiin elinoloihin. Ennen ei uralla ollut etenemismahdollisuuksia ja opiskelukin oli rajoitettua. Perhe-elämä oli siis jokseenkin yllätyksetöntä ja ”perusvarmaa” kun yksilönvapauksia ei juuri ollut. Perhe oli tärkeä ja läheinen sekä yhteistä aikaa oli paljon.

Nykyään opiskellaan huomattavasti kauemmin, jopa koko elämän ajan. Työelämässäkin kouluttaudutaan ja opitaan uutta työn ohessa. Myös työurat voivat olla kirjavampia ja markkinoilla on alkanut kilpailu. Töissä yksinkertaisesti

vaaditaan enemmän. Tämä kaikki on vaikuttanut perheiden arkeen. Järjestelmän muutos ja ajankohtainen talouslama vaikutti monen perheeseen irtisanomisien muodossa, jolloin perheet joutuvat taloudellisesti koviille. Aineistomme mukaan vain harvat lasten vanhemmista ovat työttömiä tai edes huono-osaisessa työssä. Täten varsinaisesti taloudellinen tilanne ei luultavasti aiheuta ongelmia tutkittavien perheissä.

Muutoksen paineet perhe-elämässä koskettanevat siis eniten kohderyhmän vanhempia, koska he ovat eläneet sosialismin aikaa ja heidät on kasvatettu sen mallin mukaisesti. Nyt heidän pitäisi kasvattaa oma jälkikasvunsa, mutta heillä ei varsinaisesti ole esimerkkiä siitä, miten se tapahtuu. Lapset meinasivat jäädä siis jalkoihin muutoksien ja kriisien ravistelemassa maassa. He olivat kuitenkin vain välillisesti tämän vaikutuksessa, koska kohderyhmä on syntynyt vuosien 1994 -1995 välillä, joten konkreettista kokemusta heillä ei ole järjestelmän muutoksen aikaisesta perhe-elämästä. He ovat eläneet yhteiskunnallisen muutoksen aikaa koko elämänsä.

Omia havaintojamme leimaa kuitenkin paljon perheiden ja lasten huonovointisuus. Jo projektia tehdessämme kuulumme monen eri ihmisen suusta huolestuneisuutta juuri tähän liittyen. Aineistomme tukee tätä havaintoa ainakin jossain määrin ja vain harva jätti vastaussaraketta tyhjäksi. Kysyimme nuorilta kyselyssä ”Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä surulliseksi?”. 12% vastanneista kertoi jonkin asian perhe-elämässä tekevän heidät surulliseksi. Yleinen tähän liittyvä syy oli riitely. Vuoden 2004 nuorisotutkimuksessa kahdeksan prosenttia ilmoitti murheen aiheena olevan perhekriisin (Bauer ym. 2005, 45). Syynä tähän voivat olla edellä mainitut muutoksen paineet sekä myöhemmässä luvussa käsiteltävä aihe menestyspaineista. Tästä aiheesta löytyykin suurin syy nuorten huoliin.

Perhekoot ovat pienentyneet Unkarissa huomattavasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Syyt johtuvat nykyajan yhteiskunnan rakenteesta. Lapsia saadaan myöhemmällä iällä ja lukumääräisesti vähemmän. Meidän näkökulmastamme muutos on luonnollinen, koska Suomessa perhekoot ovat pienentyneet nykyiseensä agraariyhteiskunnan jälkeen jo vuosikymmeniä sitten. Kuitenkin monet nuoret aikuiset olivat tilanteesta huolestuneita ja

koimme, että he tunsivat syyllisyyttä, että eivät olleet vielä perustaneet perheitä. Harva meidän ikäisemme nuori Suomessa puhuu lasten hankkimisesta. Katolilaisuus selittää osaksi ajatukset suuresta perheestä ja suurin osa Unkarin väestöstä kuuluu katoliseen kirkkoon. Kohderyhmämme perheet olivat kuitenkin poikkeuksetta pieniä tai keskisuuria. Vaikka tutkimuksemme tarkoitus ei ole yleistää, niin emme voi olla huomioimatta sitä eroavaisuutta, että 26% vastanneista asui yksinhuoltajaperheessä, kun koko Unkarissa vain 11% lapsista asuu yksinhuoltajaperheissä. Kaikissa näissä perheissä huoltajana on äiti. Vaikka ajatus siitä, että isä on perheen elättäjä ja käy palkkatyössä ja äidin huolehtiessa perheen sisäisestä työstä sekä vastatessa sen emotionaalisesta ympäristöstä onkin idealistinen, sillä on selkeä kosketuspinta todellisuuden kanssa. Äideillä on normaalisti paljon suurempi kasvatusvastuu ja näin ollen he ovat läheisempiä lastensa kanssa. Tämä näkyy myös meidän kyselyssämme kohdassa vanhempien ja lasten keskinäinen avoimuus. 65% vastanneista koki, että heidän on kaikista ihmisistä helpointa puhua äidin kanssa ja 35% isän kanssa kaikista asioista. Unkarin nuorisotutkimuksessa 2004 arvomaailmaa koskevassa kysymyksessä osa vastanneista koki, että vain toisen vanhemman arvomaailma on hänelle itselleen sopiva (Bauer ym. 2005, 39). Tämä ei toki ole yllätys ja tämä osaksi selittää miksi yksinhuoltajat ovat useimmiten äitejä.

7 VAPAA-AIKA – KAVERIT JA HARRASTUKSET

7.1 Ystävät puhuvat samaa kieltä

Ystävyys- ja kaverisuhteet mahdollistavat olemassaolon ja aktiivisena toimintana se synnyttää lisää yhteisyyttä ja välitöntä yhteenkuuluvuuden tunnetta, se on ensisijaista ja välttämätöntä, jotta yksilö voi elää hyvää elämää. Ystävyysuhteet eivät aina kuitenkaan ole pysyviä, mutta uusien suhteiden löytäminen ja luominen on mahdollista. Ystävän löytäminen ja olemassaolo merkitsevät, että yksilö kuuluu yhteisöön, on turvassa ja pystyy iloitsemaan olemassaolostaan. (Koski 2001, 82-84.)

Nuoruudessa ystävyys rakentuu ymmärtävälle vuorovaikutukselle, jossa on keskinäistä tukemista, vastavuoroisuutta ja huolehtimista. Keskinäinen viestintä on entistä vilkkaampaa. Ystävät puhuvat ikään kuin samaa kieltä. Ystävyys avulla nuori ei opi ainoastaan ymmärtämään toisia, vaan myös itseään. Nuorten ystävyys on hyvin läheistä, ja parhaat ystävät ovat hyvin kiintyneitä toisiinsa. (Kauppila 2005, 139.) Nuoret arvostavat ystävydessä sitä, että he voivat saada hyväksyntää ja ymmärrystä heidän sisimmille ajatuksilleen. He ymmärtävät, että ystävät ovat niitä, joilta voi saada apua vaikeina aikoina. (Kauppila 2005, 141.)

Ystävyys pitää yksinäisyyden ja syrjäytyneisyyden loitolla. Ystävyys ei kuitenkaan ole itsestään selvä asia, vaan se voi todentua ihmisten aktiivisena toimintana. Ystävyys voi syntyä yhteisön kutsusta, jolloin yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden loppuminen eivät ole yksinäisen yksilön, vaan jo yhteisöön kuuluvien ratkaistavissa. (Koski 2001, 84-85). Peltola, Himberg, Laakso, Niemi, & Näätänen (2001, 106) muistuttavat, että nuoruusikään liittyy hämmennyksen ja epävarmuuden tunteita, jotka mahdollisesti heijastuvat myös ystävyysuhteisiin ja näin ollen aiheuttavat yksinäisyyttä. Toisaalta ystävyysuhteiden solmimis- ja ylläpitämistaidot kehittyvät jatkuvasti. Nuori voi välillä jopa nauttia yksinäisyydestä

Varhaisnuoruuden ystävyysuhteet ovat enimmäkseen pysyviä ja välillä ystäviin suhtaudutaan jopa hyvin omistavasti. Ystävän, jonka kanssa ajatustavat ovat yhteensopivia, vietetään kaikki mahdollinen aika. Varhaisnuoruuden loppupuolella ei enää tyydytä yhteen tai muutama kaveriin vaan halutaan kuulua suurempiin ryhmiin. Kaveriporukan hyväksyntä ja arvot alkavat olla tärkeämpiä kuin vanhempien näkökannat. Vanhemmat saattavatkin tämän takia pelätä, että nuoret joutuvat pahoille teille ja huonoon seuraan, koska eivät välttämättä ymmärrä nuorten maailmaa. Useimmiten pelko on turha, sillä kyse on ohimenevästä ilmiöstä, jossa nuori haluaa irrottautua kodistaan ja nauttia kavereiden kanssa olosta. Nuoruusvuosina läheisyyden tarve kasvaa ja tällöin läheinen ystävyys edellyttää erityisesti vastavuoroista kiintymystä, molemminpuolista toisesta välittämistä, kunnioitusta ja luottamusta. Oman sisimpänsä paljastaminen, avoimuus ja emotionaalinen tuki ovat nuorelle tärkeitä. Samanikäiset ystävykset voivat käydä läpi aikuisuuteen kasvamiseen

liittyviä kysymyksiä. Sellaisia kysymyksiä, joista ei vanhempien kanssa haluta puhua. (Aaltonen ym. 1999, 101-103.)

7.2 Harrastuksien tärkeys ja tarkoitus

Nuorten vapaa-aika perustuu pääosin erilaisista harrastuksista. Esimerkiksi liikunta, eri kulttuurimuodot kuten kirjallisuus, näytteleminen tai musiikki muodostavat tärkeän informaalisen oppimiskentän. Vapaa-aikanaan nuoret oppivat sosiaalisia taitoja, itsenäistymistä ja oman elämänhallinnan kehittämistä. Myös ryhmätaidot, esiintymistaidot, kuntoilu ja rentoutuminen sekä eri palvelujen käyttö opitaan vapaa-aikana itsenäisesti tai kavereiden kanssa. (Aaltonen ym. 1999, 229-230.)

Mertaniemi ja Miettinen (1999, 10,13) toteavat, että monet harrastukset opettavat nuorelle tavoitteellisuutta, pitkäjänteisyyttä ja muita elämässä tarvittavia ominaisuuksia. Ne voivat myös parantaa nuoren vireyttä, keskittymis- ja oppimiskykyä. Myönteiset ja monipuoliset oppimiskokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa antavat parhaat edellytykset harrastamiselle, kielteiset kokemukset voivat sammuttaa kiinnostuksen kokonaan. Aaltosen ym. (1999, 229-244) mukaan erilaiset harrastukset auttavat nuoria esimerkiksi saamaan hyvää mieltä, mielekästä tekemistä vapaa-ajalle sekä luomaan sosiaalisia kontakteja. Myös Mertaniemi ja Miettinen (1999, 9) ovat samaa mieltä Aaltosen kanssa, että harrastus antaa nuorelle mielekästä tekemistä, mutta myös ehkäisee syrjäytymistä. Harrastusten avulla ihminen oppii tunnistamaan, hyväksymään ja ilmaisemaan oman persoonan ulottuvuuksia realistisesti sekä tulemaan omaksi itsekseen (Aalto 2005, 21). Sosiaalinen kehitys, itsetunnon kehitys ja moraalikehitys ovat läheisesti yhteydessä nuoren käsitykseen itsestä ja minäkuvan kehittymiseen. Vapaa-aika on nuorelle erilaisten taitojen ja toimintapätevyyksien sekä arvojen ja arvostusten kehittämisen maailma. (Aaltonen ym. 1999, 93 – 95.)

Vapaa-aikaan ja harrastamiseen liittyy vahvasti myös innostaminen. Nuorten liikkeelle saaminen voi olla kovan työn takana. Innostamisen avulla ihmisiä saatetaan yhteen toistensa kanssa ja tuetaan kulttuurista luovuutta ja

moniarvoisuutta. Innostavan toiminnan avulla pyritään sosiaalisen liikkeen aikaansaamiseksi ja sosiaalisen muutoksen luomiseen ja vahvistamiseen. (Kurki 2000, 23-24.) Tämän vuoksi on tärkeää, että nuori kuuluisi erilaisiin ryhmiin, oli se sitten urheilu-, taide- tai musiikkiryhmä. Toisaalta Kurki (2000, 27) sanoo innostamisen perustuvan aina suunniteltuun ja päämäärätietoiseen toimintaan. Innostaminen ei ole mitä tahansa toimintaa, joka sisältää osallistuvaa, sosiaalista aktiviteettia ja ryhmien muodostamista. Innostaminen ammattina voi olla enemmän tätä, mutta suuressa osassa ryhmätoimintaa tarvitaan innostajaa ja motivoijaa. Harrastustoiminnallakin on yleensä jokin tarkoitus ja tietty päämäärä. Toiminnan voi suunnitella ohjaaja tai koko ryhmä yhdessä. Ohjaajalla on suuri vaikutus nuoren osallistumiseen, kuten koulussa opettajilla.

Nuori oppii sosiaalisia taitoja harrastusten parissa. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan taitoja, joiden avulla ihminen muun muassa pystyy toimimaan ryhmän jäsenenä, neuvottelemaan ja ratkomaan sosiaalisia konflikteja, mutta tarvittaessa myös pitämään puoliaan. (Himberg & Jauhiainen 1998, 81.)

7.3 Toiminnan lähteenä motivaatio

Motivaatio työntää meitä sisältäpäin ja saa meidät pyrkimään intohimoisesti tavoitteisiin. Aunolan (2002, 109) mukaan sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan motivoitumista jonkin asian tai toiminnan itsensä vuoksi. Motivaatio voi vetää meitä myös ulkoapäin, jonkin palkinnon avulla. Ollessamme todella motivoituneita toimimaan laitamme niin sanotusti kaikki peliin. Olemme valmiit huomattaviin fyysisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin ja henkilökohtaisiin uhrauksiin, jotta tavoitteemme toteutuisi. (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola & Vidjeskog 2003,25.)

7.4 Ryhmätoiminta persoonallisuuden kehittäjänä

Ihminen on aina yhteiskunnallinen toimija ja toiminnassaan ihmiset ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa sekä antavat panoksensa yhteiselämän

kehittämiseen. Toiminnassaan ihminen luo tarvitsemiaan vuorovaikutusmuotoja, joista muun muassa erilaiset ryhmät ovat yksi esimerkki. Ryhmät syntyvät vuorovaikutuksen tuloksena, rakentuvat ajan mittaan ja jokaisessa yhteiskunnassa erilaisiksi. Yksilön toimintamahdollisuudet riippuvat kussakin yhteiskunnassa tilanteesta hänen suhteistaan erilaisiin ryhmiin. (Himberg & Jauhiainen 2003, 94.)

Peltolan ym. (2001, 96) mukaan ryhmien avulla yksilö toteuttaa omia tavoitteitaan esimerkiksi koulutuksessa tai harrastusryhmissä. Myös yhteiskunta tarvitsee ryhmiä, jotta se pystyisi jakamaan tietoja ja taitoja jäsenilleen. Tässä se käyttää perheiden, koulun sekä vertaisryhmien apua. Joukosta syntyy ryhmä, kun sillä on yhteinen tavoite ja päämäärä ja kun jäsenet tietävät kuuluvansa ryhmään ja heillä on keskinäistä vuorovaikutusta. Vasta tiivis vuorovaikutus ja yhteiset säännöt sitovat ihmisiä toisiinsa.

Ryhmät toimivat yksilöiden ja yhteiskunnan välittäjänä, siltoina toisaalta muodollisten organisaatioiden ja instituutioiden, toisaalta lähipiirin ihmissuhteiden välillä. Ryhmien, kuten perheen, koulu- ja vertaisryhmien avulla yhteiskunnan jäsenet sosiaalistetaan yhteiseen arvo- ja normimaailmaan. (Himberg ym. 2003, 95.) Yksilöille erilaiset ryhmät puolestaan tarjoavat mahdollisuuden vaikuttaa ympäristöönsä. Ryhmiin liittymisen puute ja heikot ryhmät syrjäyttävät ihmisiä yhteiskunnan osallisuudesta. Johonkin ryhmään liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yksilön persoonallisuuden kehitykselle tärkeitä asioita. Ryhmän toimintaan osallistuessa ihminen joutuu jatkuvasti suhteuttamaan itseään ympäristöönsä. (emt., 95.)

7.5 Nuorten sosiaaliset verkostot kodin ulkopuolella

Olimme kiinnostuneita kohderyhmän harrastuksista ja kuinka paljon he viettävät vapaa-aikaansa harrastusten parissa. Halusimme tietää, kuinka laajat sosiaaliset verkostot nuorilla on ja kuinka he pitävät niitä yllä. Näiden lisäksi selvitimme, missä nuoret viettävät vapaa-aikaansa viikolla sekä viikonloppuna. Pohdintamme perustuu kyselylomakkeiden vastauksiin, haastatteluihin sekä omiin havaintoihimme.

7.5.1 Nuorten tärkeät kaverisuhteet

Seurasimme kuuden viikon ajan nuorten toimintaa koulussa ja jossain määrin myös koulun ulkopuolella. Nuoret olivat hyvin tiiviisti yhdessä koulun aikana. Ei ollut vain poika tai tyttö ryhmiä, vaan kaikki olivat yhdessä. Kohderyhmämme koostuu 14-15-vuotiaista nuorista ja tämän ikäisille kaverit ovat erityisen tärkeitä ja suhteet alkavat muodostua vahvoiksi. Suutarin (2002, 41) mukaan vahvat siteet ovat yleensä emotionaalisia, intensiivisiä suhteita, joille on ominaista läheisyys ja vastavuoroisuus, niiden vaalimiseen käytetään myös paljon aikaa. Vahvoja siteitä voivat olla esimerkiksi suhteet perheeseen, ystäviin ja kavereihin sekä lähisukulaisiin. Perhe tai kaverikeskeiset verkostot ovatkin tutkimuksemme mukaan nuorten keskuudessa kaikkein tavanomaisimpia. Kaikkein merkityksellisimmiksi nousivat vanhemmat, ystävät ja lähisukulaiset.

79 % vastanneista pitää kavereita hyvin tärkeinä. Haastateltavien vastauksien mukaan kavereilla ei kuitenkaan ole niin suurta merkitystä omaan käyttäytymiseen. *”Jos ongelmia on, niitä voi ratkoa yhdessä ja kavereilta voi kysyä mielipiteitä, mutta pääasiassa oma pää ratkaisee”*. – nuori 1. *”Äiti sanoo, että olen liian vapaa ja sanon äidin sanaa vastaan, mutta en kavereiden takia.”* – nuori 2. Monesti perhe kuitenkin kamppailee ykkössijasta kavereiden kanssa.

Kysyessämme nuorilta heidän tämän hetken murheista ja tulevaisuuden huolista, seitsemässä lomakkeessa nousi esille pelko ystävän menettämisestä.

Vastanneilla nuorilla oli päättymässä peruskoulu keväällä (2009) ja nuorilla jatkosuunnitelmat olivat vahvasti mielessä. Kaikki nuoret eivät voi päästä samaan paikkaan jatkamaan opiskelua ja tämän vuoksi ystävien menettäminen voi olla yksi huolen aihe. ”Ystävyydellä on suuri merkitys ihmisen tunteiden hyvinvoinnille, sillä ystävyys tarjoaa hyväksytyksi tulemistä, yhteenkuuluvuutta ja turvallisuutta” (Peltola ym. 2001, 105). Uusien ihmissuhteiden luominen voi olla vaikeaa ja pelottavaa. Aineistossa oli kuitenkin tapauksia, joissa myös iloittiin pääsystä samaan kouluun kaverin kanssa, toisaalta osa taas toivoi sitä.

Kysyimme nuorilta, mistä heidän kaveripiirinsä löytyy. Annoimme vastausvaihtoehtoja seitsemän, joista he saivat valita niin monta sopivaa vaihtoehtoa, kun löytyi. 97 % kyselyyn vastanneista nuorista kertoo kaveripiiriin löytyvän koulusta ja 88 % harrastusten kautta. Osalla myös naapurista löytyy kavereita, joiden kanssa voi viettää vapaa-aikaa. Yleensä tässä iässä olevien verkostot koostuvat juuri näiden kautta. Suurimman osan päivästä nuoret kuitenkin ovat koulussa ja illalla he siirtyvät harrastusten pariin. Aineistossamme nousi esille, että vain kahdella oli ystäviä netissä, vaikka tietokone harrastuksena oli yksi yleisimmistä.

Kun kysyimme ensimmäisessä haastattelussa nuorelta, kuinka paljon hän viettää aikaa kavereidensa kanssa, saimme vastaukseksi: *”Paljon. Olen paljon kavereiden kanssa koulussa ja joskus myös koulukavereiden kotona. Viikonloppuna en tapaa kavereita, koska nähdään viikolla niin paljon”* (Nuori 1). Kaikki kolme haastateltavaa olivat samaa mieltä siitä, että pääasiassa kavereita näkee koulussa. Haastattelut tukevat myös vahvasti kyselyistä saatuja tuloksia.

Kun kysyimme nuorilta, mitkä asiat tekevät heidät tällä hetkellä surulliseksi, vain yksi nuorista sanoi syyn olevan yksinäisyys. Emme tiedä tarkalleen, onko kyse siitä, että kyseisellä nuorella ei olisi ystäviä vai onko huomio kotona vähäistä. Ihminen voi tuntea yksinäisyyttä, vaikka ympärillä olisi paljonkin ihmisiä. ”Yhteisyyteen ottaminen, toisen yksinäisyyden poistaminen on teko, joka tuottaa hyvää mieltä niin tekijälleen kuin yhteisyyteen otetulle toiselle” (Koski 2001, 85). Ystävyyssuhteiden edellytyksenä Himberg ja Jauhiainen (2001, 57) pitää vetovoiman eli attraktion syntymistä yksilöiden välillä. Himberg ja Jauhiainen

(2001, 58) jatkavat, että Ihmisten välinen vastavuoroisuus auttaa vetovoiman syntymisessä. Erityisen palkitsevana koetaan muun muassa kiitos tai kehu, joka saadaan aluksi kriittisyyttä osoittaneelta ihmiseltä. Kritiikin ja kiitoksen saaminen vaikuttaa vahvasti itsetuntoon.

7.5.2 Suosituimmat vapaa-ajanviettopaikat

Nuorten vapaa-ajan viettoon on aina mielenkiintoinen perehtyä ja näin ollen kysyimme nuorten vapaa-ajan vietto paikoista viikolla ja viikonloppuna. Annoimme heille kymmenen vaihtoehtoja, joista he saivat valita kolme paikkaa, joissa viettävät eniten aikaa. Vastaaajien kolme suosituinta paikkaa viikolla olivat koti (88 %), kavereiden koti (59%) ja urheiluharrastukset (43%). Viikonloppun vietto erosi kuitenkin arjesta niin, että urheilun tilalle oli tullut kaupunki (61%), mutta muuten kavereiden luona (80%) ja kotona (55%) viihdytään hyvin. Tyttöjen ja poikien vastaukset eivät eroa toisistaan merkittävästi ja vastaukset vaikuttavat nuorten tavalliselta arjelta. Kyselyiden mukaan nuoria tuntui kiinnostavan myös luonnossa oleminen sekä elokuvat.

Kysyimme nuorilta myös kuinka he pitävät sosiaalisia suhteita yllä. Vaihtoehtoina oli; tapaamalla kavereita kotona tai kaverin luona, kaupungissa, puhelimitse, Messengerissä/Internetissä, bileissä, kahviloissa/ravintoloissa ja jotenkin muuten. Suurin osa heistä vastasi tapaavansa kavereita usein tai aina kaverin luona tai kotona, mutta toinen yleinen vastaus oli kaupunki. Aineistossa ilmeni, että nuoret käyvät harvoin tai ei koskaan bileissä tai kahviloissa/ravintoloissa. Tämä tukee vahvasti myös sitä, missä nuoret viettävät aikaa viikolla tai viikonloppuna.

7.5.3 Liikunta ja muut suositut harrastukset

Kasvatustieteiden kandidaatin, Leena Kaivolan (2005,155) mukaan vanhemmat vievät lapsen usein jo varhaisessa iässä harrastuksen pariin, vaikkei lapsella olisikaan omaa tarvetta lähteä harrastamaan. Lapsi ei välttämättä uskalla vastustaa vanhempiaan ja harrastaa heidän mielikseen. Motiivien kehittymiseen

vaikuttaa voimakkaasti lähiympäristö, kuten vanhemmat ja kaverit. (Niitamo 2002, 45). Aunola (2002, 115) pohdintojen mukaan lapset saavat suuren osan itseensä liittyvistä asenteista, uskomuksista ja odotuksista sosiaalisesta ympäristöstään. Mallioppiminen sekä läheisten aikuisten antamat lapseen ja suoriutumiseen liittyvät asenteet, uskomukset ja arvot vaikuttavat tähän paljon. Kolmas haastateltava kertoi vanhempiansa vaikuttavan paljon koulumenestykseen. Sama nuori kertoi jaksavansa lähteä harrastuksen pariin (soittamaan pianoa), koska hän pitää musiikista ja tekee perheen onnelliseksi pitämällä konsertteja kotona. Hän kertoi myös, että vanhemmat tukevat hänen harrastamistaan, kertovat milloin pitää harjoitella ja ovat aina konsertissa paikalla. Nuorelle harrastus on varmasti tärkeä ja tekee hänet onnelliseksi. Tekeekö nuori tätä kuitenkaan vain omasta halusta vai onko vanhempien auktoriteetilla vaikutus nuoren harrastamiseen? Harrastamisen pitäisi lähteä nuoresta itsestään. Vanhemmat voivat tukea ja antaa vaihtoehtoja, mutta nuorella pitäisi kuitenkin olla oikeus päättää harrastuksesta. Ulkoapäin annetut, ympäristön kannustamat ja palkitsevat tavoitteet saattavat johtaa yksilön tavoittelemaan sellaisia asioita, joita hän ei ehkä tunnepohjaisesti halua (Niitamo 2002, 49).

Leena Kaivola (2005, 155) nostaa esille myös, että lapset lähtevät usein harrastamaan kaverin kanssa. Uuteen harrastukseen on huomattavasti helpompi lähteä parhaan kaverin kanssa, kuin yksin. Nuorilla on paljonkin erilaisia syitä, miksi he jaksavat aina lähteä harrastustensa pariin. Annoimme kyselyssä vastaajille viisi vaihtoehtoa, mitkä voisivat vaikuttaa heidän harrastamiseensa; menestys, kaverit, oman itsensä kehittäminen, vanhempien tuki ja jokin muu. 38% vastaajista oli sitä mieltä, että vanhempien tuella on paljon merkitystä, toinen tärkeä oli menestys. Vain viisi prosenttia oli sitä mieltä, että kaverit vaikuttavat heidän harrastamiseensa erittäin paljon.

Kyselyyn osallistuneiden harrastukset vaihtelivat paljon, mutta noin 80 % nuorista harrastaa liikuntaa jossain muodossa, vahvoina esimerkkeinä nousee esille jalkapallo, pyöräily, tanssi sekä käsipallo. Muita suosittuja harrastuksia, ovat tietokoneet, kavereiden kanssa oleminen, lukeminen ja musiikki. Tässä tulee hyvin esille, kuinka vastanneet nuoret viettävät vapaa-aikaansa. Nuorten

harrastaminen on tärkeää, jotta he saisivat uusia sosiaalisia suhteita ja onnistumisen kokemuksia sekä välttäisivät passivoitumisen.

Kysyimme myös kuinka paljon nuoret käyttävät aikaa harrastuksiin viikossa. Tämä kiinnosti meitä, sillä nykypäivänä on jatkuvasti esillä nuorten passivoituminen. Esimerkiksi nuorten jatkuva tietokoneiden käyttö aiheuttaa keskustelua Suomessa. Unkarissa asia ei ole vielä niin suuri puheen aihe, sillä tekniikka siellä tulee hieman jäljessä verrattuna Suomeen. Alle puolet nuorista käyttää harrastuksiinsa aikaa viikossa seitsemän tuntia tai enemmän. Suurimmalla osalla on hyvin paljon erilaisia harrastuksia, kuten jo aikaisemmin olemme viitanneet. Toinen haastateltava kertoi pelaavansa jalkapalloa koulukavereiden ja naapureiden kanssa. Hän lukee ja kuuntelee musiikkia joka päivä ja kertoi myös, ettei harrastaminen hänen osaltaan ole vakavaa. Harrastamisen ei aina tarvitse olla vakavaa, vaan sellaista, mistä nuori itse nauttii ja saa jotain itselleen.

Kuulemamme mukaan nuoret urheilevat paljon kavereiden kanssa tai seurassa. Myös urheilutapahtumat kiinnostavat nuoria. Kuten jo aikaisemmin on sanottu kyselyn nuorista hieman alle puolet viettää vapaa-aikaansa urheilun parissa. Viikonloppuisin urheileminen on vähäisempää ja tilalle tulee aika kavereiden kanssa. Pyysimme haastateltavia kuvailemaan heidän viikonloppuaan ja vastuksista nousi vahvasti esille lepääminen sekä opiskeleminen. Nuorten puheet myös koulussa nostivat esille opiskelun viikonloppuisin. Monet rauhoittivat sunnuntaipäivän koulutehtävien tekoon.

7.6 Yhteenveto

Murrosiässä nuorta alkaa kiinnostaa itsenäistyminen, halu päättää omista asioista ja oman tilan saaminen. Kuitenkin irtautuminen vanhemmista tuntuu isolta askeleelta ja tästä johtuen nuori saattaa puntaroida kavereiden ja vanhempien merkitystä omassa elämässä. ”Koti antaa lapselle turvan, mutta kaverisuhteet määräävät sen millaiseksi hän kehittyi” (Wahlsten & Tamminen, 2002,49).

Vuoden 2004 Unkarin nuorisotutkimuksen mukaan eniten vapaa-aikaa on 15-19-vuotiailla nuorilla, sen jälkeen vapaa-ajan määrä alkaa olla rajallisempi. 15-19-vuotiaista nuorista 1/3 sanoo, että heillä on koko viikonloppu vapaa-aikaa. Tutkimuksen mukaan vapaa-ajan määrään vaikuttaa myös huomattavasti kaupungin koko, missä asuu. Mitä isompi kaupunki, sitä enemmän on vapaa-aikaa ja mitä pienempi kylä tai mitä kauempana isosta kaupungista, sitä vähemmän vapaa-aikaa on. (Bauer ym. 2005, 36.)

Unkarin nuorisotutkimuksen mukaan vuonna 2004 Budapestissa on ollut 12% nuorista ilman kavereita, pienemmässä kaupungissa 34% ja kylissä 41% (Bauer ym. 2005). Vieraillessamme pienessä kylässä nimeltä Sajógalgóc, tuntui siltä, että kaikki olisivat yhtä perhettä ja yhteisöllisyys oli erittäin vahvaa kylässä. Yhdessä tekemisen tärkeys oli huomattavissa. Kuitenkin kylissä 41% nuorista kertoo, ettei heillä ole kavereita. Yksi syy tähän voi tietenkin olla se, että kaikki kylän nuoret eivät ole kiinnostuneet yhteisestä toiminnasta. Kyse saattaa olla siitä, että asiat, joita tehdään, ei kiinnosta tai ylipäänsä yhdessä tekeminen ei kiinnosta. He voivat tuntea itsensä yksinäisiksi ja leimautuneiksi sen vuoksi, etteivät he osallistu kylän yhteisiin projekteihin. Toinen syy yksinäisyyteen voi olla, ettei kylässä ole tarpeeksi saman ikäisiä tai samanhenkisiä kavereita.

Oli erikoista huomata, että vaikka tietokoneiden käyttö harrastuksena oli hyvin suosittua urheiluharrastusten jälkeen, niin nuorista ei ollut kuin kahdella Internet-ystäviä. Internet ystävien puutteellisuus voi johtua, siitä ettei Unkarissa tietokoneiden käyttö ole ollut niin kehittyneellä tasolla, kuin esimerkiksi Suomessa. Vuonna 2004 unkarin kotitalouksista hieman yli puolella on ollut oma tietokone. Lisäksi vuonna 2004 Unkarin nuorisotutkimuksessa on tullut esille, että 70% kuitenkin käytti tietokoneita ja 24% omisti myös Internetin. 15-19-vuotiaista nuorista vajaa 80% käytti Internetiä. (Bauer ym. 2005, 27). Nyt elämme vuotta 2009 ja kehitys on mennyt eteenpäin, mutta havaintojemme mukaan tietokoneet eivät ole iso asia unkarilaisten maailmassa. Monissa keskusteluissa, niin aikuisten kuin nuortenkin keskuudessa, ilmeni, että unkarilaiset eivät tykkää lähettää sähköposteja kovin aktiivisesti. Jos heillä on jotain asiaa, he haluavat tavata tai soittaa. Tästä voi myös päätellä, ettei tietokone ole saanut vielä niin suurta paikkaa unkarilaisten keskuudessa.

Kun kysyimme nuorilta kuinka he pitävät sosiaalisia suhteita yllä, sieltä nousi esille kavereiden tapaaminen. Tämä tukee myös edellisessä kappaleessa pohdittuja asioita. Monissa Keski-Euroopan maissa kahvilakulttuuri, niin nuorten kuin aikuistenkin keskuudessa on hyvin yleistä. Kuitenkin aineistomme antaa ymmärtää, että nämä nuoret eivät tapaa kavereitaan kahviloissa.

Horkai Anitan tekemän Koillis-Unkarin nuorisokulttuureita koskevan tutkimuksen (2008,7) mukaan, nuoret, joilla on suppea sosiaalinen verkosto, voisivat saada kavereita Internetin avulla. Heidän on kuitenkin itse oltava aktiivisia. Kuitenkin suuri osa yksinäisistä nuorista asuu kylissä ja monissa kylissä Internetin käyttö on hyvin rajallista verrattuna suurempiin kaupunkeihin, jossa yhteydet toimivat.

Tutkimuksessamme ilmeni, että vanhempien tuella ja omalla menestyksellä on paljon merkitystä unkarilaisten nuorten harrastamiseen. Nuoren harrastuksesta riippuen, vanhemmat yleensä maksavat ne ja tämä on yksi vanhemmilta saatu tuen muoto. Myös harrastusten aktiivinen seuraaminen vanhemman osalta tukee ja kannustaa nuorta jatkamaan. Menestyminen Unkarissa tuntuu olevan hyvin tärkeää, kuten aikaisemmin olemme maininneet. Nuorten osalta halu menestyä omassa harrastuksessa tuli esille keskusteluissa ja aineiston tuloksissa. Koulussa oli tyttö, joka harrasti hyvin aktiivisesti käsipalloa. Hän saapui kouluun jalka paketissa ja sanoi, että se oli mennyt harjoituksissa. Kysyimme kuinka kauan hänen pitää olla sivussa harjoituksista ja hän vastasi: *"ei tarvitse olla, voin käydä harjoituksissa ja treenata yläkroppaa"*. Vaikka tämä on yksittäinen tapaus, niin esimerkistä voi huomata menestymisen paineen sekä halun tulla paremmaksi, vaikka jalka olisi paketissa. Lajia kohtaan olevaa intohimoako?

8 MENESTYSPAINHEET LUOVAT HUOLEN TULEVAISUUTEEN

Havaintojemme ja kyselyjemme kautta yksi huomio nousi ylitse muiden; opiskeleminen otetaan erittäin tosissaan ja koulumenestyksestä ollaan aidosti

huolissaan. Kysyimme ”mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä onnelliseksi?” lähes 30% vastasi jotain kouluun ja opiskeluun liittyvää. Tämä on normaalia, onhan koulu iso osa nuorten elämää. Kyselyn ajankohta ajoittui ajalle, jolloin opiskelijat olivat hakeneet toisen asteen koulutukseen ja vastaukset koskivat useassa tapauksessa juuri pääsyä hakemaansa kouluun. Seuraavassa kysymyksessä kysyimme ”Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä surulliseksi?” noin puolet vastasivat jotain kouluun liittyvää; huono arvosana tai yleisesti koulu olivat yleisempiä vastauksia. Näin vastanneista yli puolet olivat poikia. Toisaalta pojat ovat kautta historian olleet vähemmän kiinnostuneita koulusta, mutta se on näkynyt pojilla stressittömässä muodossa. Nyt suurin osa sanoo, että koulu tekee surulliseksi ja moni vastanneista täsmentää nimenomaan huonojen arvosanojen olevan syy tähän.

Kun kysyimme ”Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?” Taas vastaukset ovat koulupainotteisia, mutta mukana on nyt myös työelämään liittyviä vastauksia. Yli puolet vastanneista kertoo tulevaisuudestaan johon kuuluu koulu. Se on täysin ymmärrettävää, sillä opiskelu kuuluu vielä monelle pitkälle tulevaisuuteen. Vastauksista nousi kuitenkin sellainen tunne, että vastaajien suunnitelma ei ainoastaan ollut opiskella siellä ja hankkia kavereita. Suunnitelmat olivat paljon yksityiskohtaisempia ja pitkällä tähtäimellä ajateltu. *”Haluaisin opiskella Árpád Tóth Lukiossa, haluaisin opiskella taloustiedettä”, ”Haluaisin opiskella Budapestin Teknillisessä Yliopistossa sähköinsinööriksi.”* Viimeinen avoin kysymyksemme oli ”Mitkä asiat huolettavat sinua tulevaisuudessa?” Taas työelämä ja opiskelu olivat näyttävästi esillä. 40% ilmoitti, että koulu ja opiskelu huolettaa ja noin 20%, että työ huolettaa. *”Ehkä en saa töitä”, ”minun täytyy opiskella vielä monta vuotta”, ”miten mä tulen toimeen elämässä... Miten mä voin löytää työpaikkaa” ja ”miten ja missä voin jatkaa minun opintoja.”* Vastauksista ilmenee selkeästi tuska tulevaisuudesta nimenomaan koulumenestyksen ja toimeentulon kannalta. Varsinkin toimeentuloa koskevat huolet kuulostavat hurjilta, kun opiskeluaika on pidentynyt monella vuodella ja kyseessä on 14-15-vuotiaat nuoret, joiden ei tarvitsisi pohtia sellaisia asioita, vaan keskittyä omaan nuoruuteen ja lähitulevaisuuteen.

Harjoittelun aikana oli hätkähdyttävää kuulla erilaisia aiheeseen liittyviä ajatuksia. Eräs tyttö esitteli itsensä meille kertomalla, että hän on hyvä koulussa. Tämä ei tietenkään ollut mitenkään negatiivinen asia objektiivisesti katsottuna, mutta meille joille Eino Leinon sanat ”kellä onni on, se onnen kätkeköön” on hyvin sisäistetty, tämä uutinen oli melko yllättävä. Toinen oppilas kertoi tulevansa isona neurologian kirurgiksi. Tämä tieto hämmästytti meitä siinä mielessä, että yleensä tuon ikäiset suomalaisnuoret, myös omiin kokemuksiin perustuen, eivät tuossa vaiheessa välttämättä tienneet edes menevätkö ammattikouluun vai lukioon. Vielä vaikeampi kysymys oli ”mikä sinusta tulee isona?” jos kysyttiin jotain konkreettista ammattia. Siksi tarkkaakin tarkempi vastaus ”neurologian kirurgi” pisti silmään.

Tavoitteet asetetaan joskus liian korkealle ja yksilö vaatii itseltään täydellisyyttä tavoitteiden toteuttamisessa. Rasitus voi kuitenkin muodostua ylivoimaiseksi ja se voi aiheuttaa epäonnistumisen ja riittämättömyyden tunteita. Liian alhaisetkaan tavoitteet eivät ole hyväksi, jotta yksilöstä ei tule niin sanotusti alisuoriutujaa. (Peltola ym. 2001, 80). Tulevaisuuden suunnitelmat olivat oppilailla yleisestikin erittäin yksityiskohtaisia ja kaikissa tuntui rima olevan erittäin korkealla. Ihmettelimme asiaa Hatvani István Általános koulun lehtorille ja hän vastasi vakavana ”*niin, mutta missä se näkyy?*”. Tällä hän viittasi yhteiskunnan tämän hetkiseen epätasapainottomuuteen. Nuorten koulumenestyksen arvostamisessa ja pitkälle kantavien suunnitelmien taustalta voidaan havaintojemme perusteella irrottaa kolme syytä; kulttuuri, vanhemmat ja syrjäytymisen pelko. Pohdintamme perustuvat havaintoihimme koulussa sekä keskusteluihin koulun lehtoreiden sekä Valtakunnallinen Nuorisopalvelukeskus, Mobilitásin Zsuzsa Bánszegin kanssa.

8.1 Kulttuuri ja yhteiskunta

Unkarilaisilla on korkea suoritusvaatimus ja tulosodotukset. Tämä ilmenee sekä koulussa että työelämässä. Näimme suuntautumisen projektin aikana nämä molemmat puolet. Koulussa opetettiin paljon enemmän teoriaa ja ulkoa oppimista kuin käytännön taitoja. Vanhempien maksaessa moni oppilas kävi

yksityistunneilla vielä koulun jälkeenkin. Yleensä näillä tunneilla opetettiin kieliä, mutta myös niitä aineita syvennettiin joita on perusopetuksessakin.

Yliopistoihin on myös huomattavasti vaikeampi päästä Unkarissa kuin Suomessa valintakriteerien takia. Ehkä lapsille on tehty jo varhaisessa vaiheessa tämä selväksi ja siksi he miettivät jo nyt paljon pidemmälle kuin toisen asteen koulutukseen. Mobilitásilla työskennellessämme huomasimme myös vaatimustason ja erittäin tarkan työskentelyotteen. Työntekijöillä tuntui olevan koko ajan kova kiire ja paine päällä. Tätä lisäsi vielä koe, jonka valtio vaati kaikkien valtion virkailijoiden suorittavan. Kyseessä oli erittäin laaja koe jonka aineisto oli moni satasivuinen. Valtio siis pitää omilla toimillaan yllä tiettyä suoritusvaatimusta ja kovan työn moraalia. Se näkyy myös opintotukijärjestelmässä yliopisto-opiskelijoilla.

Sosialismin aikana opiskelu oli lähes ilmaista, mutta nykyään maksut ovat korkeita. Opintotukeakin maksetaan menestyksen mukaan. Raha on aina hyvä kannuste opiskelemaan paremmin. Aina ei myöskään ole helppo päättää omaa suuntaa opiskelussa. Suutari (2002, 31) toteaa Suomen näkökulmasta, että yhä useammat vaihtoehdot esimerkiksi koulutuksessa ovat nykyisin ainakin periaatteessa mahdollisia entistä useammalle nuorelle. Tämä on ehdottoman totta myös Unkarin kohdalla. Suutari jatkaa (2002, 31) nuorten olevan koulutusvalintoja tehdessään entistä enemmän eksyksissä. Valinnanmahdollisuuksia on paljon ja valinnanvapaus on itsellä. Oikein valitseminen on vaikeaa ja siksi omaa paikkaa etsitään usein monia vuosia.

8.2 Vanhemmat

Unkarissa vanhempien koulutustaso on verrannollinen lastensa koulutustasoon. Jos vanhemmat ovat kouluttautuneet korkeasti, on todennäköistä, että niin tulevat lapsetkin tekemään. Näin on myös toisinpäin, ainoastaan kolme prosenttia niistä, joiden vanhemmat eivät ole kouluttautuneet peruskoulua pidemmälle, kouluttautuvat korkeasti. (Bauer ym. 2005, 16). Samalla yhteiskunnan eriarvoisuus lisääntyy, kun koulutustasot periytyvät sukupolvelta toiselle. Kouluttautumattomuuteen sukupolvien välillä löytyy selitys ainakin osittain pienistä maalaiskylästä joissa ei jatkokoulutusmahdollisuuksia ole. Toisaalta maalla tarvitaan apua myös kotona, jolloin pois kotoa muuttaminen tuntuisi vaikealta ratkaisulta. Vanhempien kouluttautumattomuus ei myöskään aseta paineita omasta urasta toisin kuin korkeasti kouluttautuneiden lapsille. Vaikka oletettaisiin, että vanhemmat eivät sanele minkäänlaisia toiveita lapsiensa koulutuksen suhteen, on todennäköistä, että lapset silti tuntevat sisäistä pakkoa kouluttautua yhtäläillä korkeasti. Joistakin se voi tuntua velvollisuudelta ja joiltakin se tulee luonnostaan.

Ote nuoren 3 haastattelusta:

Mikä on se syy, miksi jaksat aina lähteä harrastustesi pariin?

"Koska pidän musiikista ja se (pianon soitto) tekee perheen onnelliseksi."

Mitkä asiat tekevät sinut onnelliseksi?

"Tietenkin pianon soitto sekä hyvät arvosanat, vain 5 (korkein arvosana) kelpaa"

Mitkä asiat tekevät sinut surulliseksi?

"Jos saan arvosanaksi 4, vanhempien takia olen surullinen"

Tämän nuoren haastattelu vahvisti meidän käsitystä siitä, että vanhempien tuki ja odotukset lapsen koulumenestykselle, ja tässä tapauksessa myös harrastamiselle, ovat kovat. Unkarissa nuorten taustalla vaikuttavat usein vanhemmat siihen, mitä nuori opiskelee ja miten jatkaa opintojaan. Tämä selittää osaksi kyselyjen vastaukset siitä, miksi koulu ahdistaa ja miksi tulevaisuuden näkymät ovat niin selkeät. Yksi syy vanhempien kovaan painostukseen saattaa olla se, että he ovat kokeneet kapitalismin raakana kilpailuna ja täten haluavat valmistaa nuoret siihen.

8.3 Syrjäytymisen pelko

Kuten aiemmassa luvussa on kerrottu, järjestelmän muutos aiheutti suuren nuorisotyöttömyyden. Nyt 2000-luvun loppupuolella Unkari on kärsinyt talouslamasta, joka on sysännyt maan suureen kriisiin. Tämän voi olettaa olevan yksi syy miksi nuorten puheet tulevaisuudesta ja koulumenestyksestä ovat niin vakavia. Pelätään, että huonosti kouluttautumalla joutuu siihen tilanteeseen, missä moni unkarilainen nuori on nykypäivänä. Nuorisotutkimus 2004 osoitti, että puolet nuorista on sitä mieltä, että maan talous on heikentynyt järjestelmän muutoksen jälkeen (Bauer ym. 2005, 40). Tämän jälkeen tullut lama on lisännyt entisestään tyytymättömyyttä. Epäkiitollisuus ja jopa pelko nykyiseen tilanteeseen on siis perusteltua. Syrjäytyminen johtuu yleensä Unkarissa juuri työttömyydestä. Suutari tosin (2002, 17) muistuttaa, että palkkatyö ei ole ainoa osallisuuden lähde eikä sen puute siksi väistämättä merkitse sosiaaliseen tyhjiöön joutumista. Sosiaalisten verkostojen luhistumisen jälkeen tulee uusia ongelmia kuten huumeet ja mielenterveysongelmat. Toisaalta syrjäytymistä aiheuttaa ironisesti myös opiskelu ja tunne siitä, että ei voi täyttää yhteiskunnan vaatimuksia. Nuorien kova opiskeluinto ja kovat odotukset saattavat johtaa suureen pettymykseen, jos opiskelumenestys ei olekaan toivotunlaista. Nuoret ovat jopa ajautuneet itsemurhiin liian suurten menestystoiveiden romuttumisen takia.

9 POHDINNAT

Tutkimuksemme perusteella voidaan kohderyhmästämme luoda unkarilaisen nuoren perustyyppi. Tämä perustuu niihin aineiston analyyseihin nuorten käytöksistä ja ajatuksista, jotka ovat nousseet eniten pinnalle.

Tällainen nuori on pienestä varakkaasta perheestä, johon kuuluu isä, äiti ja yksi sisar. Hänen perheessään keskustellaan paljon ja avoimesti

koulumenestyksestä, rahasta sekä ajankäytöstä. Päivän tapahtumat sekä perheeseen liittyvät asiat ovat tuttuja, lähes jokapäiväisiä keskustelunaiheita hänen ja hänen vanhempiensa välillä, kun taas päihteet ja seksuaalisuus ovat jonkinlaisia tabuja perheessä. Nuori tuntee äidin olevansa läheisempi emotionaalisissa asioissa, kun taas isän hän kokee esikuvana esimerkiksi uravalinnoissa. Myös kavereiden mielipiteet alkavat vaikuttaa häneen jopa vanhempia enemmän. Vanhempien kanssa nuori viettää yhteistä aikaa yleensä arkisissa tilanteissa kuten television katselussa tai erilaisten vierailujen lomassa. Perheestä löytyy myös yhteisiä harrastuksia matkailusta ja urheilusta.

Kaverisuhteet tässä iässä ovat luonnollisesti tärkeitä ja kavereiden kanssa vietetään paljon aikaa. Nuori alkaa hakeutumaan ryhmiin, joista saa hyväksyntää. Ei ole enää väliä onko ryhmässä vain poikia tai vain tyttöjä vaan sekaryhmät ovat jo tuttuja tälle unkarilaiselle nuorelle. Hän löytää kaverit koulusta, naapurista ja harrastusten parista. Hän on onnellinen saadessaan asua Debrecenissä, koska näin isosta kaupungista on helppo löytää kavereita. Vaikka hän käyttääkin tietokonetta, se ei kuitenkaan ole hänelle väline hankkia kavereita, vaan pelata tai tehdä kouluhommia. Hän ei koe oloaan yksinäiseksi, eikä itse asiassa edes tunne ketään ikäistään, joka olisi jäänyt ilman kavereita. Mutta yksi hänen tämän hetkistä suurista peloistaan on se, että hän menettää vanhat kaverinsa jättäessään peruskoulun taakseen ja vaihtaessaan koulua. Arkisin hän viettää aikaa kotonaan tai kavereiden luona. Myös urheiluharrastukset vievät aikaa tältä nuorelta. Vanhempien tuki ja menestys ovat asioita, jotka eniten vaikuttavat hänen harrastamisintoonsa. Viikonloppuisin hän viihtyy edelleen kotona ja kavereiden luona, mutta urheilun sijaan hän viettää aikaa kavereiden kanssa kaupungilla. Sunnuntaina hän rauhoittuu ja tekee koulutehtäviä.

Nuoren vanhempien rooli kasvattajana tämän ikäiselle lapselle on haastava. He joutuvat kasvattamaan lapsensa sellaiseen Unkariin, jollaista ei heidän nuoruudessaan ollut. On normaalia, että ajat muuttuvat sukupolvien välillä, mutta Unkarissa kokonainen järjestelmä on vaihtunut. Vanhemmilla ei ole omia kokemuksia siitä, miten heidän lapsensa tulisi kouluttautua vallitseviin työmarkkinoihin. He saattavat puskea tätä nuorta jopa liikaa eteenpäin. Tästä

seurauksena saattaa olla liian kovat odotukset jälkikasvuun kohtaan. Nuori saattaa tuntea, että ei täyty hänelle asetettuja odotuksia ja tuntea siitä syyllisyyttä. Hän myös hyvin tietää, että lääkärin ja opettajan lapsi ei voi olla mikään perusduunari.

Mielestämme vastasimme hyvin tutkimusongelmaamme unkarilaisten nuorten kokemukset sosiaalisista verkostoista jokapäiväisessä elämässä. Rakensimme kattavan kuvauksen kohderyhmämme perheistä, vapaa-ajasta ja menestyspaineista. Meillä oli kolme eri aineistonkeruumenetelmää; haastattelut, kyselylomakkeet sekä havainnointi. Tutkimusaiheemme vaati kaikki nämä menetelmät saadaksemme tarpeeksi laajan aineiston. Ilman havaintoja emme olisi pystyneet muodostamaan sellaista kokonaiskuvaa nuorista, jollaisen nyt pystyimme luomaan. Itse asiassa ilman jokapäiväisiä havaintoja ja kokemuksia emme olisi pystyneet tekemään koko tutkimusta.

Aineistossamme oli materiaalia, jota jouduimme rajaamaan pois siksi, että pysyisimme tutkimusongelman rajoissa. Tutkimuskysymyksen olisi pitänyt olla tarkempi rakentaessamme kyselylomaketta ja haastattelua. Näin olisimme välttyneet ylimääräisen aineiston rajaamiselta. Tosin nyt tämä ylimääräinen aineisto toimi taustoittajana ja perspektiivin antajana varsinaiselle tutkimusongelmalle. Eli varsinaisesti täysin ylimääräistä aineistomateriaalia ei ollutkaan.

Keskinäinen työskentely alkoi opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa erittäin tiiviinä. Suunnitelman oltua valmis rakensimme yhdessä kyselyn ja haastattelun. Vastasimme molemmat kyselylomakkeiden perille menosta ja teimme haastattelun yhdessä. Havainnot ovat meidän yhteisiä ja niitä mietittiin lähes päivittäin Unkarissa ja vielä monia kuukausia Suomeen paluun jälkeenkin. Aineiston purku tapahtui miltei heti Suomeen päästyämme. Analysointivaiheessa jaoimme aineiston teemoittain. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheen aikana jouduimme yhteisen ajan puutteen takia jakamaan jonkin verran osa-alueita. Kävimme kuitenkin aina yhdessä läpi valmistunutta opinnäytetyötämme ja esittelimme toisillemme ajatuksiamme.

Tutkimuksemme käsitteli lähinnä hyvin toimeentulevien perheiden yhteiskuntaluokan lapsia. Tämän vuoksi olisi loogista tehdä jatkotutkimus huono-osaisempien perheiden lapsista sekä laajentaa tutkimusta maaseudulle. Unkarissa on edelleen suuri kulttuurinen ja yhteiskunnallinen kuilu kaupunkien ja maaseutujen välillä. Menestyspaineita koskevat syyt tässä tutkimuksessa perustuvat lähinnä meidän omiin havaintoihimme ja päätelmiimme. Olisi siis mielenkiintoista myös tutkia pitävätkö meidän johtopäätöksemme paikkansa.

LÄHDELUETTELO

Aalto, Mikko 2005. Ryppäästä ryhmäksi. Tampere: Tammer-paino Oy.

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 1999. Nuoren Aika. Helsinki: WSOY.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WS Bookwell Oy

Aro, Minna 1998. Opiskelijana vieraassa kulttuurissa. Helsinki: Hakapaino Oy

Aunola Kaisa 2002. Motivaation kehitys ja merkitys kouluikässä. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus, 109,115.

Bauer, Béla; Ságvári, Bence & Szabó, Andrea 2005. Young Hungarians – Research report. Eng. Ságvári, Bence. Director of Mobilitas Office of Youth Research

Böök, Marja Leena 1999. Vanhemmuus ja vanhemmuuden diskurssit työttömyystilanteessa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Dunderfelt, Tony; Laakso, Juhani; Niemi, Pekka; Peltola, Ritva & Vidjeskog, Jan 2003. Yksilöllinen ihminen. Psykologia 5 (1.-2. painos). Helsinki: WSOY

Fallon, Steve & Bedford, Neal 2006. Lonely Planet – Hungary (5. Painos). Hong Kong: Lonely Planet Publications Pty Ltd

Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä - Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

- Hermanson, Elina 2006. Nuori – Lapsi aikuisen vaatteissa. Teoksessa Hermanson, Elina ja Marsola, Riitta (toim.) Aikuinen vanhemmuus – Katoavana kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 16, 34-35
- Hirsjärvi & Laurinen & tutkijaryhmä (2000). Kasvatustraditiot ja niiden muuttuminen. Teoksessa Laurinen Leena (toim.) (2000). Koti kasvattajana, elämä opettajana. (2. painos) Jyväskylä: PS-kustannus
- Himberg, Lea & Jauhiainen, Riitta 1998. Suhteita – Minä, me ja muut (1.-4. painos). Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Horkai, Anita 2008. Youth Cultures in North-East Hungary. Debrecen: University of Debrecen – Faculty of Arts
- Huotari, Juhani & Vehviläinen, Olli 2004. Unkari – maa, kansa, historia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Institute for political science of the Hungarian academy of sciences 2002. National Report on youth policy in Hungary.
- Kaivola, Leena 2005. Käyttätymistieteilijöiden näkemyksiä. Teoksessa Vasarainen, Jere & Hara, Antti Nuorten valmentaminen joukkuelajeissa. Jalkapallo – Jääkiekko - Salibandy. Helsinki: Edita, 155
- Kauppila, Reijo A 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.
- Koski, Leena 2001. Hyvän lapsen ja kasvattamisen ideaalit. Tutkimus aapisten ja lukukirjojen moraalisen kosmologian muutoksista itsenäisyyden aikana. Turku: Painosalama OY

Kurki, Leena 2000. Sosiaalinen innostaminen. Tampere: Vastapaino

Mertaniemi, Maarit & Miettinen, Mari 1998. Suuntana hyvinvointi – mitkä ovat liikunnan mahdollisuudet. Jyväskylä: PainoPorras Oy.

Mobilitas Youth Research Centre 2005. Young Hungarians. A short overview of the main results of Youth2004. Teoksessa Macháček , Ladislav (toim.) The Central European Dimension of Youth Research Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda

Niitala, Petteri 2002. Tunneperäinen ja tietoperäinen motivaatio. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus, 45,49.

Peltola, Ritva; Himberg, Lea; Laakso, Juhani; Niemi, Pekka & Näätänen, Risto 2001. Toimiva ihminen. Psykologia 1 (1.-4. painos). Helsinki: WSOY.

Suutari, Minna (toim.) 2001. Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Wahlsten, Juhani & Tamminen, Juhani 2002. Peli, mitä harrastus ja peli voi opettaa lapselle? Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

ELEKTRONISET LÄHTEET

Aherto, Marjukka 2006. Perhekahviloiden asiakkaiden kokemukset perhekahvilatoiminnasta ja mielipiteitä perhekahviloiden kehittämisestä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Besenyeyiné, KónyaTimea 2009. Thesis. Email antti.rajala@humak.edu
4.10.2009

Hakkarainen, Maiju & Rajala, Antti 2009. Aranybika and other golden experiences. Viitattu 2.11.2009.
<http://www.mobilitas.hu/niida/informaciotar/publikaciok/414>.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake (suomenkielinen)

Liite 2: Haastattelu kysymykset

Liite 3: Lupalappu haastatteluun osallistumisesta (Dear Parents)

LIITE 1

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Äänekosken kampus

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma,

Yhteisöpedagogi

Hei,

Olemme kaksi opiskelijaa Suomesta, Äänekosken Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Teemme opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä, joka käsittelee unkarilaisen nuoren perhe-elämää ja sosiaalisia verkostoja.

Olemme valinneet tutkimuksemme kohteeksi teidät Hatvani István peruskoulun kahdeksannen luokan oppilaat. Teidän antamat vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisina. Tulokset julkaistaan ainoastaan kokonaistuloksina, joten kenenkään yksittäisen vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksista.

Toivomme, että vastaatte kyselyymme totuudenmukaisesti, jotta saamme luotettavan tutkimustuloksen. Voitte vastata kyselyyn unkariksi.

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Hakkarainen Maiju

Rajala Antti

Kyselylomake

1. Sukupuoli: Tyttö: _____ Poika: _____

2. Ikä: _____

Koti

3. Kenen kanssa asut (rastita)?

1. Isä _____
2. Äiti _____
3. Sisarukset, _____ kpl _____
4. Isoäiti _____
5. Isoisä _____
6. Joku muu, kuka? _____

4. Mitä vanhempasi tekevät työkseen?

Äiti: _____
Isä: _____

5. Onko perheellä yhteisiä harrastuksia?

Kyllä: _____ Ei: _____

Jos vastasit kyllä, niin mitä?

6. Syötekö yhdessä päivällisen?

Kyllä: _____ Joskus: _____ Ei koskaan: _____

7. Ovatko vanhemmat määränneet sinulle nukkumaanmenoajan?

Kyllä: _____ Ei: _____

8. Ovatko vanhempasi määränneet kotiintuloajat?

Kyllä: _____ Ei: _____

9. Pyytävätkö vanhempasi sinua tekemään kotitöitä?

Kyllä _____ Joskus _____ Ei _____

10. Teetkö oma-aloitteisesti kotitöitä?

Kyllä _____ Joskus _____ Ei _____

11. Tietääkö vanhempasi?

1 = Ei koskaan, 2 = Harvoin, 3 = Joskus, 4 = Yleensä, 5 = Aina

1. Mihin käytät rahaa	1	2	3	4	5
2. Koulumenestyksestäsi	1	2	3	4	5
3. Kenen kanssa vietät aikaa	1	2	3	4	5
4. Missä vietät aikaa	1	2	3	4	5
5. Mihin aikaan menet nukkumaan	1	2	3	4	5

12. Keskusteletko vanhempiesi kanssa?

1 = Ei koskaan, 2 = Harvoin, 3 = Joskus, 4 = Usein, 5 = Aina

1. Uutisista	1	2	3	4	5
2. Koulusta	1	2	3	4	5
3. Sinun kavereistasi	1	2	3	4	5
4. Päivän tapahtumista	1	2	3	4	5
5. Päihteistä	1	2	3	4	5
6. Seksuaalisuudesta	1	2	3	4	5
7. Huolistasi	1	2	3	4	5
8. Perheen sisäisistä asioista	1	2	4	5	5

Sosiaaliset verkostot**13. Mitä harrastat?**

14. Kuinka paljon käytät harrastuksiisi aikaa viikossa? (Ympyröi sopiva vaihtoehto)

- 1) Tunti tai vähemmän
- 2) 1-3 tuntia
- 3) 3-5 tuntia
- 4) 5-7 tuntia
- 5) 7 tuntia tai enemmän

15. Vaikuttaako harrastamiseesi...?

1 = Hyvin vähän, 2 = Vähän, 3 = En osaa sanoa, 4 = paljon, 5 = Erittäin paljon

1. Menestys	1	2	3	4	5
2. Kaverit	1	2	3	4	5
3. Oman itsensä kehittäminen	1	2	3	4	5
4. Vanhempien tuki	1	2	3	4	5
5. Muu, mikä? _____	1	2	3	4	5

16. Missä vietät vapaa-aikaasi viikolla?

Rastita kolme (3) paikkaa, missä vietät eniten aikaa viikolla

1. Kotona	☐	6. Kavereiden luona	☐
2. Sukulaisten luona	☐	7. Urheillessa	☐
3. Luonnossa	☐	8. Kaupungilla	☐
4. Elokuvissa	☐	9. Konserteissa	☐
5. Urheilutapahtumissa	☐	10. Kulttuuritapahtumissa	☐

17. Missä vietät vapaa-aikaasi viikonloppuisin?

Rastita kolme (3) paikkaa, missä vietät eniten aikaa viikonloppuisin

1. Kotona	☐	6. Kavereiden luona	☐
2. Sukulaisten luona	☐	7. Urheillessa	☐
3. Luonnossa	☐	8. Kaupungilla	☐
4. Elokuvissa	☐	9. Konserteissa	☐
5. Urheilutapahtumissa	☐	10. Kulttuuritapahtumissa	☐

18. Kenelle näistä henkilöistä pystyt puhumaan helpoimmin kaikista asioistasi?

Numeroi järjestyksessä 1-6, 1 = helpoin puhua, 6 = vaikein puhua.

- _____ Äiti
 _____ Isä
 _____ Kaverit
 _____ Sisarukset
 _____ Opettaja
 _____ Joku muu, kuka? _____

19. Onko sinulla kaveripiiri...? (Rastita kaikki ne paikat, joissa sinulla on kavereita)

1. Koulussa	☐
2. Internetissä	☐
3. Harrastusten parissa	☐
4. Poliittisissa ryhmissä	☐
5. Nuorisovaltuustossa	☐
6. Nuorisotiloilla	☐
7. Jossain muualla,
missä? _____	☐

20. Kuinka pidät sosiaalisia suhteita yllä?

1 = Ei koskaan, 2 = Harvoin, 3 = Joskus, 4 = Usein, 5 = Aina

1. Tapaamalla kavereita kotona / kaverin luona	1	2	3	4	5
2. Kaupungissa	1	2	3	4	5
3. Puhelimitse	1	2	3	4	5
4. Messengerissä / Internetissä	1	2	3	4	5
5. Bileissä	1	2	3	4	5
6. Kahviloissa / Ravintoloissa	1	2	3	4	5
7. Muuten, miten? _____	1	2	3	4	5

Elämäntilanne**21. Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä onnelliseksi?**

22. Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä surulliseksi?

23. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

24. Mitkä asiat huolettavat sinut tulevaisuudessa?

25. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita

1 = En pidä tärkeänä, 2 = Jokseenkin tärkeänä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeänä, 5 = Hyvin tärkeänä

1. Perhe	1	2	3	4	5
2. Kaverit	1	2	3	4	5
3. Harrastukset	1	2	3	4	5
4. Koulumenestys	1	2	3	4	5
5. Oma aika	1	2	3	4	5
6. Ulkonäkö	1	2	3	4	5
7. Omiin asioihin vaikuttaminen kotona	1	2	3	4	5
8. Omaan ympäristöön vaikuttaminen (esim. nuorisovaltuusto)	1	2	3	4	5
9. Raha	1	2	3	4	5
10. Suosio kaveri piirissä	1	2	3	4	5

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2

Haastattelukysymyksiä

1. Nimi

2. Ikä

Koti:

3. Ketä perheeseesi kuuluu?

4. Vanhempien ja sisarusten iät?

5. Mitä vanhempasi tekevät työkseen?

6. Millaisia yhteisiä ajanvietto tapoja sinulla ja vanhemmillasi on?

7. Kuinka paljon vietät aikaa vanhempien kanssa?

- Kaipaanko enemmän yhteisiä hetkiä vanhempiesi kanssa?

8. Millaisia sääntöjä teillä on kotona?

- Millaiset kotiintuloajat sinulla on?
- Entä nukkumaanmeno ajat?

9. Kuvaile sinun ja vanhempiesi välistä suhdetta?

- Miten otat puheeksi ongelmiasi?
- Keskusteletko vanhempiesi kanssa avoimesti?
- Tietääkö vanhempasi? (koulumenestys, rahankäyttö, kenen kanssa vietät aikaa, missä vietät aikaa, mihin aikaan menet nukkumaan)

10. Kuvaile sinun ja sisarustesi välistä suhdetta?

- Miten sisarukset vaikuttavat elämääsi?
- Miten sisarustesi mielipiteet vaikuttavat omiin mielipiteisiisi?
- Miten otat vastuuta sisaruksistasi
- Mitä teette yhdessä, jos teette?
- Miten paljon vietätte aikaa yhdessä?

11. Onko joku muu, jolle voit puhua kaikista asioistasi?

- Miksi juuri se henkilö?

12. Mitä merkitystä perheellä on omaan käytökseesi?

13. Kerro suhteestasi sukulaisiisi?

14. Millaisia kotitöitä teet?

- Palkitaanko sinua, jos teet kotitöitä?
- Saatko viikko/kuukausi rahaa?

Sosiaaliset suhteet

15. Miten vietät vapaa-aikaasi?

Harrastukset:

16. Mitä harrastat?

17. Miksi alun perin aloitit kyseisen harrastuksen?

18. Kuinka paljon käytät harrastuksiisi aikaa viikossa?

19. Mikä on se syy, miksi jaksat aina lähteä harrastustesi pariin?

20. Tukeeko vanhempasi harrastamistasi?

- Jos, niin millä tavoin?

Kaverit:

21. Kuinka paljon vietät aikaa kavereidesi kanssa?

22. Kuinka pidät yhteyttä kavereihisi?

- Oletteko yhteydessä Internetin kautta?

23. Missä normaalisti tapaatte kavereiden kanssa?

24. Mitä teette normaalisti kavereiden kanssa?

25. Tietääkö vanhempasi, missä liikut?

26. Oletko aina samojen kavereiden kanssa, vai liikutko eri ryhmissä?

27. Millaisiin ryhmiin kuulut?

- Kuvaile niitä?

28. Kuvaile itseäsi kaveri porukan jäsenenä?

29. Mitä merkitystä kavereilla on omaan käytökseesi?

Muuta:

30. Kerro millainen on normaali arkipäiväsi, heräämisestä nukkumaanmenoon?

31. Kerro millainen normaali viikonloppusi?

32. Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä onnelliseksi?

33. Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä surulliseksi?

34. Kerro millaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

35. Mitkä asiat huolettavat sinut tulevaisuudessa?

LIITE 3

Dear Parents

We are two Finnish community educator students from Humak University of applied sciences from the degree programme of civic activity and youth work. We are on the third grade and we are doing our thesis here in Debrecen. Our thesis is to research the social networks and communities of the youth in Hungary. We would ask for your permission to interview _____ to this thesis. The interview will be confidential and it will be only used in this thesis.

Yes, I give my permission to this interview

No, I don't give my permission to this interview
